

Plejeplan for Ravnstrup Sø 2019-2033

Fugleværnsfonden 2019

Med forslag til naturpleje og formidling

Plejeplan for Ravnstrup Sø 2019-2033

Fugleværnsfonden 2019

Med forslag til naturpleje og formidling

Udgivet af	Fugleværnsfonden Vesterbrogade 140 1620 København V Att. Jørn Dyhrberg Larsen
Rådgiver	Orbicon A/S Linnés Allé 2 2630 Taastrup
Projektnummer	3621400081
Projektleder	Erik Mandrup Jacobsen
Kvalitetssikring	CEHA
Revisions nr.	05
Godkendt af	LESC
Udgivet	09.01.2019

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Sammenfatning	4
2	Baggrund og formål	7
2.1	Fugleværnsfonden.....	7
2.2	Plejeplanens udgangspunkt og tilblivelse.....	8
2.3	Fugleværnsfondens mission og strategiske mål.....	9
2.4	Lokal involvering.....	10
3	Eksisterende forhold	11
3.1	Beliggenhed m.m.....	11
3.2	Beskyttelsesforhold og planmæssig status.....	11
3.3	Dannelse og nuværende forhold.....	12
3.4	Driftsformer, naturpleje.....	17
3.5	Rekreative aktiviteter.....	17
3.6	Fugleliv.....	20
3.7	Andre naturværdier.....	21
4	Vurdering, målsætninger og virkemidler	23
4.1	Vurdering og målsætning.....	23
4.2	Virkemidler.....	24
5	Handleplan	28
5.1	Naturforbedringer og naturpleje.....	28
5.1.1	Delområde 1: Nordbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat.....	29
5.1.2	Delområde 2: Sydbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat.....	33
5.1.3	Delområde 3: Ekstremrigkær mod nordøst.....	36
5.1.4	Delområde 4: Tidligere lossepladsareal.....	39
6	Overvågning	43
7	Referencer	44
8	Bilag	45

Bilag 1: Tilstødende arealer (delområde 5A-5E)

Bilag 2: Ynglende fugle ved Ravnstrup Sø (2000-2016)

Bilag 3: Rastende fugle ved Ravnstrup Sø (2000-2017)

Bilag 4: Constant Effort Site (CES) ringmærkningstal 2009-2014.

1 Sammenfatning

Fugleværnsfonden får regelmæssigt udarbejdet plejeplaner med forslag til naturpleje og formidling samt formulering af kort- og langsigtede mål og visioner for fondens reservater.

Reservatet ved Ravnstrup Sø ligger på Sydsjælland i Næstved Kommune. Reservatet, der er knap 9 hektar, blev opkøbt af Fugleværnsfonden i 1983 og er en typisk næringsrig østdansk sø omgivet af tæt rørskov og pilekrat.

Plejeplanens formål er at sammenfatte eksisterende viden af relevans for den fremtidige forvaltning af Ravnstrup Sø samt at give forslag til, hvordan naturværdierne ved Ravnstrup Sø kan genskabes, bevares og formidles.

Uplejet natur herunder særligt skov, er en mangelvare i det danske landskab. I forhold til naturpleje foreslår plejeplanen, at store dele af reservatet ved Ravnstrup Sø overlades til naturlig succession med mulighed for at bevare reservatets unikke oplejede løvskovs bevoksninger samt de (visse steder) meget gamle pilekrat, der med tiden har fået karakter af urørt skov.

Reservatets ekstremrigkær er særlig interessant botanisk set, og det nuværende høslæt med le bør fortsætte på mindst samme niveau og gerne udvides til også at omfatte et større areal end i dag. Syd for ekstremrigkæret, dvs. syd for Hedebackken, foreslås det at undersøge muligheden for at udføre et årligt maskinelt høslæt, der kan lysne op og gøre arealet mere interessant i botanisk henseende.

Nord for selve reservatet ligger et tidligere lossepladsareal, der afgræsses af får, og som med tiden har opnået karakter af overdrev. Mange publikumsfaciliteter er placeret på arealet, der fremstår naturskønt med mange blomstrende træer og buske. Da den nuværende ejer har givet Fugleværnsfonden fuld råderet over arealet, indgår det i plejeplanen. Arealet ønskes fortsat afgræsset, og en mindre andel vedplanter foreslås fjernet for at bevare arealets præg af overdrev og for at sikre udsigten over resten af reservatet.

Plejen omfatter desuden bekæmpelse af invasive arter og den asiatiske slyngplante rådhusvin samt mindre indgreb som etablering og vedligehold af "frølommer", vedligehold af bevoksninger langs gangbroer m.m.

En række andre tilstødende arealer adresseres mere overordnet i rapportens bilag, da der er både natur- og formidlingsmæssige gevinster ved at inddrage disse i naturområdet.

I forhold til formidling omfatter forslagene hovedsageligt vedligehold af de eksisterende og ret udbyggede faciliteter: gangbroer, fugletårn, observationsskjul, informationstavler, shelter, bålplads m.m. Planen adresserer dog også bl.a. mulighederne for, i samarbejde med Næstved Kommune, at anlægge en gangsti fra reservatet til Langkærgårdsvej mod syd samt opsætning af fotoskjul i området ved P-pladsen, hvortil de fleste af reservatets besøgende ankommer.

En samlet oversigt over de stillede plejeforslag er givet i Tabel 1.

Tabel 1: Samlet oversigt over de stillede plejeforslag. Delområde 1: Nordbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat. Delområde 2: Sydbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat. Delområde 3: Ekstremrigkær mod øst. Delområde 4: Tidligere lossepladsareal. Delområde numrene henviser til Figur 1.

Plejeforslag/delområde nr.	1	2	3	4
Slåning, rydning og høslæt				
Manuelt høslæt (med le)			X	
Maskinelt høslæt, hvis muligt			X	
Udsigtsrydning	X			X
Vedligehold af "frølommer"	X	X		
Rydde vedplanter				X
Vedligehold langs gangbroer	X	X		
Forebyggelse af skader på anlæg, sikre publikums sikkerhed m.m.	X	X		
Afgræsning				
Fåregræsning				X
Urørt skov				
Principper for urørt skov/naturlig succession	X	X		
Invasive arter				
Bjørneklo, mink japansk pileurt m.m.	X	X	X	X
Rådhusvin			X	X
Formidling				
Fotoskjul				X
Beskæring af hensyn til udsigt fra tårn	X			
Beskæring af hensyn til udsigt fra bænk				X
Beskæring af hensyn til udsigt fra observationsskjul		X		
Ny gangbro og observationsskjul	X			
Siddepind til isfugl		X		
Flytte isfugle redekasser	X			
"Knæk" på trappe til fugletårn	X			
Fornyelse af formidlingsplancher m.m.	X	X		X
Vedligeholdelse af publikumsfaciliteter	X	X		X
Opsætte redekasser	X	X		X
Naboarealer				
Overvejelse vedr. samgræsning			X	
Sondering af muligheder for opkøb eller samarbejde	X	X	X	X
Naturlig succession	X	X		
Bevare urørt skov	X	X		
Overvågning				
Ynglefugle	X	X	X	X
Rastefugle	X	X		
Andre naturværdier	X	X	X	X

Figur 1: Plejeplanens 4 delområder. Plejeforslagene for de enkelte delområder er sammenfattet i tabellen ovenfor.

2 Baggrund og formål

2.1 Fugleværnsfonden

Fugleværnsfonden er en økonomisk selvstændig fond, der blev stiftet af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i 1966. Midlerne til opkøb og pleje kommer fra testamentariske gaver, tilskud fra fonde og legater samt fra private bidrag, indsamlet især blandt DOF's medlemmer.

Opkøb og pleje af naturen har vist sig at være en effektiv og varig måde til at sikre fristeder for fuglene. Fugleværnsfondens 22 naturreservater (Figur 2) rummer nogle af Danmarks mest fuglerige og truede naturtyper: ubeboede småøer, lavvandede kyster og strandsøer, enge og moser, rørskove, krat og urørt skov - områder af national eller international betydning. Dermed er reservaterne også af stor betydning for mange dyr og planter.

Fugleværnsfondens formål kan sammenfattes således:

- At værne om den danske fuglefauna ved at medvirke til at bevare eller skabe vigtige fuglelokaliteter, navnlig for truede og sårbare arter.
- At gennemføre naturformidling fra Fondens reservater.
- At støtte projekter, der bidrager til at bevare danske yngle- og trækfugle samt deres levesteder under disse fugles ophold i Danmark.

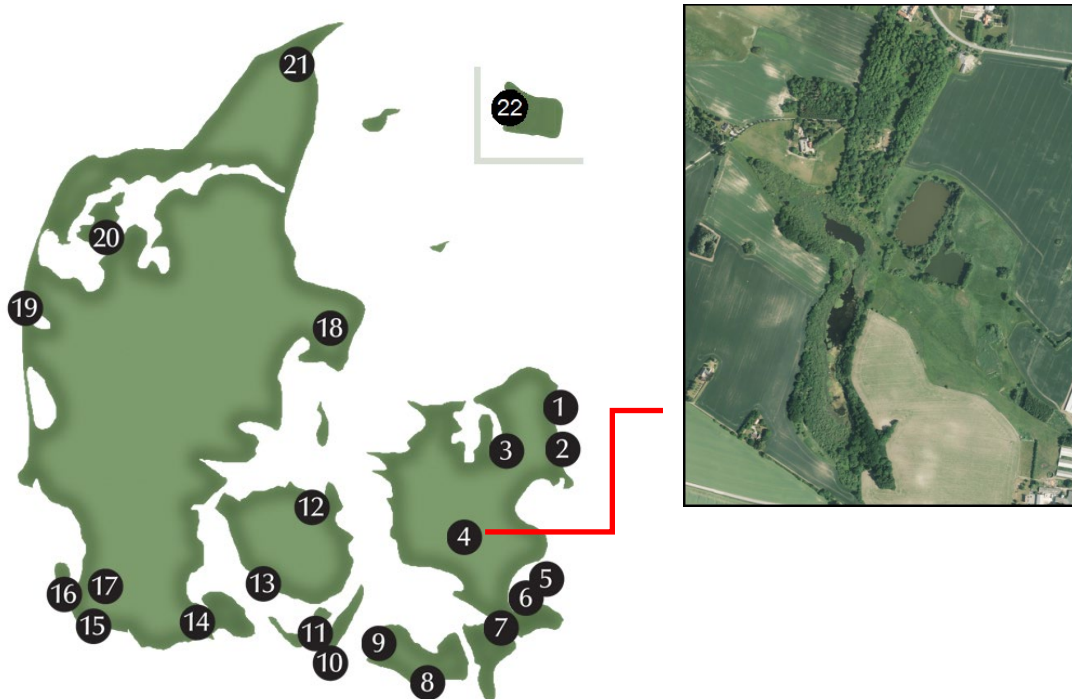
De fleste af områderne er åbne for besøgende, og der er mange steder etableret gangbroer, stier, fugletårne og skjul, således at publikum har gode muligheder for at opleve områderne.

Til flere af reservaterne er knyttet lokale, frivillige arbejdsgrupper, der står for det daglige tilsyn og desuden udfører målrettet praktisk naturpleje, opsætter redekasser, tæller fuglene, arrangerer guidede ture i områderne m.m.

Ud over at sikre og forbedre vigtige fuglelokaliteter ønsker Fugleværnsfonden at vise i praksis, hvilke resultater, der kan opnås med en bæredygtig forvaltning og en målrettet pleje af naturen.

Fugleværnsfonden har fået udarbejdet mere eller mindre omfattende plejeplaner med retningslinjer for daglig drift, formidling og formulering af kort- og langsigtede mål og visioner for alle fondens reservater.

Særligt omfattende plejeplaner er udarbejdet i forbindelse med EU Life- og Interreg-projekter på Nyord, ved Bøjden Nor, Tryggelev Nor og Saksfjed-Hyllekrog. Disse og de øvrige plejeplaner for fondens reservater kan findes på Fugleværnsfondens hjemmeside, hvor der desuden er yderligere information om fondens reservater, strategi og formål samt de enkelte reservaters frivillige arbejdsgrupper: <http://www.fuglevaernsfonden.dk/>.

Figur 2: Fugleværnsfondens reservater; 1: Nivå Bugt Strandenge; 2: Vaserne; 3: Gundsømagle Sø; 4: Ravnstrup Sø; 5: Ægholm; 6: Nyord Enge; 7: Barup Sø; 8: Saksfjed-Hyllekrog; 9: Nakskov Indrefjord; 10: Gulstav Mose; 11: Tryggelev Nor; 12: Roholm; 13: Bøjden Nor; 14: Søgård Mose; 15: Bremsbøl Sø; 16: Stormengene; 17: Sølsted Mose; 18: Stubbe Sø; 19: Bøvling Klit; 20: Agerø; 21: Råbjerg Mose. 22: Svartingedalen.

2.2 Plejeplanens udgangspunkt og tilblivelse

Ravnstrup Sø på Sydsjælland blev købt af Fugleværnsfonden i 1983 og er en typisk næringsrig østdansk sø omgivet af tæt rørskov og pilekrat.

Fugleværnsfonden har således den fulde rådighed af administration af plejeplansområdet og har tilmed i praksis råderet over nogle af de tilstødende privatejede arealer

Plejeplanen skal ses som en del af Fugleværnsfondens arbejde med at forbedre forholdene for områdets fugleliv og andre naturværdier.

I 2002 fik Fugleværnsfonden udarbejdet en plejeplan for Ravnstrup Sø, der havde til formål at bevare, forbedre og formidle naturværdierne i området. Siden er en række af plejeplanens forslag realiseret, mens andre er opgivet. Nærværende rapport er en opdatering af den tidligere plejeplan fra 2002, som blev udarbejdet i samarbejde mellem Fugleværnsfonden og Ornis Consult A/S (Fugleværnsfonden 2002).

I forbindelse med udarbejdelse af denne rapport blev Ravnstrup Sø besøgt i april og august 2017.

Desuden foretager Fugleværnsfondens medarbejdere regelmæssige besøg i området med henblik på at vurdere den eksisterende pleje, lokalisere plejebestanden mm. Ved disse lejligheder er fremkommet mange ideer og forslag, der er blevet indarbejdet i rapporten.

2.3 Fugleværnsfondens mission og strategiske mål

Plejeplanen for Ravnstrup Sø skal, med udgangspunkt i netop dette reservats muligheder og begrænsninger, medvirke til at realisere Fugleværnsfondens overordnede mission og strategiske mål.

Fugleværnsfondens mission er at:

- Beskytte og fremme vilkår for fuglene – navnlig truede og sårbare arter.
- Beskytte og fremme vilkår for anden flora og fauna på fondens ejendomme.
- Erhverve, forvalte og udvikle områder, der er eller kan blive gode fuglelokaliteter.
- Foretage naturpleje og naturgenopretning, så fondens ejendomme har en stor biodiversitet og høj naturkvalitet.
- Give folk gode fugle- og naturoplevelser ved formidling på og fra fondens naturreservater.
- Involvere naturinteresserede i alle aldersgrupper - herunder DOF's medlemmer - i beskyttelsen af fondens ejendomme.
- Yde rådgivning og bistand til forbedring af levesteder for fugle.
- Etablere og udvikle samarbejde med andre partnere – både private og offentlige – om fondens formål.

Plejeplanen for Ravnstrup Sø vil primært kunne understøtte Fugleværnsfondens strategiske mål for naturforvaltning, overvågning, formidling og synliggørelse:

- Der skal gennemføres en naturforvaltning i reservaterne, der giver de bedst mulige vilkår for fuglelivet og gode fugle- og naturoplevelser for de besøgende. Naturplejen søges gennemført med en sådan kvalitet, at Fugleværnsfondens er blandt de bedst fungerende aktører på arealforvaltningsområdet for så vidt angår fugleforvaltning.
- Overvågningen af reservaterne foretages på en måde, så den giver et billede af status og udvikling af naturkvalitet og driftsforhold.
- Der skal være adgang til, at flest mulige oplever fuglene i Fugleværnsfondens naturreservater. Formidlingen gennemføres på en måde, så det ikke skader de naturværdier, Fugleværnsfondens vil formidle. Formidlingsarbejdet vil fortsat blive videreudviklet.
- Fugleværnsfondens vil generelt øge synliggørelsen af fondens virke, herunder inden for DOF's medlemskreds og blandt andre fugleinteresserede.

Af strategien følger bl.a., at de enkelte reservater, med udgangspunkt i det pågældende reservats muligheder og begrænsninger, skal bidrage til at opfylde Fugleværnsfondens samlede mission og strategiske mål.

Det betyder, at reservaterne ikke behandles ens med hensyn til pleje, forvaltning, overvågning og formidling. Eksempelvis kan intensiv naturpleje af lysåben natur være en målsætning i nogle reservater, mens naturlig succession er ønskværdig i andre.

2.4 Lokal involvering

Plejeplanen har særlig relevans for Næstved Kommune, der som Fugleværnsfonden har en interesse i at udvikle områdets naturindhold samtidig med, at de rekreative interesser tilgodeses.

I kommunens naturpolitiske vision hedder det således, at *"Næstved Kommune vil gerne være kendt for sin rige natur, og områder med særligt sårbare og sjældne naturtyper, dyre- og plantearter, uforstyrrede landskaber og kulturhistoriske værdier skal derfor bevares og forbedres"*.

Kommunen ønsker, at de eksisterende naturværdier sikres og udbygges, således at det gøres attraktivt for endnu flere at bosætte sig i kommunen.

Det hidtidige samarbejde med Næstved Kommune har ført til etablering af et bålhus og tilhørende Naturbase med gratis udlån af grej til naturstudier m.v. samt multitoilet

Det anbefales derfor, at Fugleværnsfonden og Næstved Kommune fortsat samarbejder om at bevare, udvikle og formidle natur- og kulturværdierne i reservatet ved Ravnstrup Sø for at:

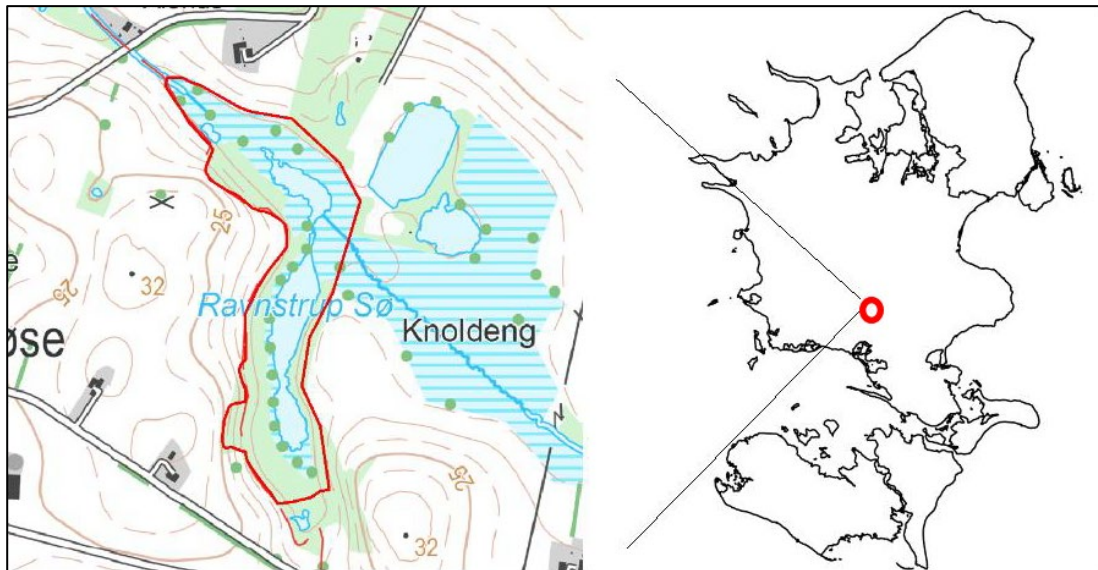
- Udvikle de oplevelsesmæssige og rekreative muligheder i området, herunder mulighederne for at forbedre sundhed, trivsel og rekreative udfoldelsesmuligheder for borgerne i Næstved Kommune.
- Skabe bedre muligheder for at søge finansiel støtte til projekter af fælles interesse.
- Gøre det lettere at inddrage lokale borgere, skoleelever m.m. i aktiviteter, der ud over at bidrage til at opretholde de truede lysåbne naturtyper også er af stor social og sundhedsmæssig værdi, og som bidrager til en større ejerskabsfølelse og forståelse for at passe på kommunens naturområder.

Figur 3: Dagpåfugleøje i reservatet ved Ravnstrup Sø, august 2017.

3 Eksisterende forhold

3.1 Beliggenhed m.m.

Figur 4: Ravnstrup Sø vest for Herlufmagle i Næstved kommune. Grænsen for Fugleværnsfondens reservat er vist med rød linje.

Ravnstrup Sø ligger i Næstved Kommune nær Herlufmagle på Sydsjælland (Figur 4). Reservatet på 8,9 hektar rummer mange forskellige naturtyper, herunder sø, rørskov, eng, pilekrat og gammel løvskov. Ravnstrup ejes i dag af Fugleværnsfonden, som opkøbte reservatet i 1983 ved en udstykning fra Ravnstrup Hovedgård.

Fugleværnsfondens besiddelser ved Ravnstrup Sø omfatter matriklerne 1ad, (Ravnstrup Hovedgård, Herlufmagle) og 8c, 8h, 8i og 8k (Trælløse By, Skelby).

Ravnstrup Sø ligger desuden i Region Sjælland og sorterer under Naturstyrelsen Sydsjælland.

3.2 Beskyttelsesforhold og planmæssig status

Ravnstrup Sø er ikke underlagt en egentlig landskabsfredning og er ikke et Natura2000 område. Dog er stort set hele reservatet omfattet af Naturbeskyttelseslovens generelle bestemmelser (§3), hvorefter der ikke må ændres i områdets tilstand (Figur 5).

Der er desuden afsagt en fredningskendelse om egegrupper og krat omkring søen, hvori det hedder, at de nuværende træarter skal bevares og ikke må erstattes med andre uden Fredningsnævnets samtykke.

Nærmeste fredede områder er Tystrup-Bavelse Søerne (3000 hektar) mod nordvest og Holmegårds Mose (326 hektar) mod sydøst, der også er Natura 2000-områder. Andre fredede områder er Sønderskov Overdrev (26 hektar) mod øst og Torpe Mose (41 hektar) 2 kilometer nord for Herlufmagle.

I Næstved Kommuneplan 2017-2029 er Ravnstrup Sø udpeget som et lavbundsareal, og dele af området er udpeget som områder, hvor skovrejsning er uønsket. Ravnstrup Sø er desuden

en del af en økologisk forbindelseslinje og grønt Danmarkskort. Reservatet støder op til men er ikke inkluderet i Naturpark Tystrup-Bavelse søgeområde, og Ravnstrup Sø er tilmed en del af et større område med drikkevandsinteresser.

Naturbeskyttelsesområderne består af områder, hvor der er en høj koncentration af natur. I nogle områder, som grænser op til Naturbeskyttelsesområderne, er der potentialer for at området naturmæssigt kan blive endnu bedre og dermed udvide eksisterende Naturbeskyttelsesområder eller skabe sammenhæng med andre naturområder.

I naturbeskyttelsesområder må der ikke etableres nye anlæg eller ske ændringer af eksisterende forhold uden hensyntagen til områdets beskyttelsestilstand. Mindre støttepunkter for det almene friluftsliv kan dog tillades, så længe det ikke tilsidesætter beskyttelse hensynet.

Figur 5: Beskyttede naturtyper og vandløb omfattet af Naturbeskyttelsesloven omkring Ravnstrup Sø (Danmarks Miljøportal).

3.3 Dannelse og nuværende forhold

Ravnstrup Sø ligger i et område med mange nord-sydgående tunneldale. Landskabet omkring Ravnstrup er generelt fattigt på søer, da isen efterlod de mange lavninger i landskabet fyldt op med sten og grus. For 200 år siden lå søen i et åbent landskab uden rørskov, pilekrat og skov, men søen og dens nærmeste omgivelser er med tiden groet til, og næringsstofbelastning fra spildevand og landbrug har forstærket den naturlige vegetationsudvikling. Således udledtes mere eller mindre urensset mejeri- og husspildevand til søen fra Herlufmagle

by fra mejeriets etablering i 1916 og frem til starten af 1960'erne, hvor der skete en omledning via de to tilstødende tørvegrave, der ved den lejlighed fik etableret direkte afløb til afløbet fra Ravnstrup Sø. Det skal bemærkes, at al spildevand nu pumpes til et centralrenseanlæg i Næstved.

Ravnstrup Sø er en typisk østdansk sø, næringsrig og omgivet af tæt rørskov og pilekrat. Søen ligger som nævnt i en tunneldal, som blev dannet af smeltevandsfloder under sidste istid, og er af samme grund relativt skarpt afgrænset i forhold til de omkringliggende dyrkede arealer.

Skrænterne omkring søen er træbevoksede, bortset fra området over mod Knoldeng og to tørveskær på østsiden af søen, hvor der som resultat af en totalrydning af de derværende pilekrat i 1996 er en mere jævn overgang til lavbundsarealer, som udnyttes til græsning. Rydningen gennemførtes som et sommerlejrprojekt i det daværende Mellempølsdal Samvirke for at blottlægge ekstremrigkæret dér.

I dag er søen hovedsageligt omgivet af tørre naturtyper, kreaturafgræssede enge, pilekrat, rørsump og dyrkede marker. Langs søens bredder findes tre områder med løvskov, der henligger som naturskov uden forstlig drift.

Reservatets skovområder er fredet i 1940 og huser en rig skovbundsflora med arter som skælrod, hvid, gul og blå anemone (sidstnævnte dog i kraftig aftagen og nu muligvis helt forsvundet), lungeurt og hulrodet lærkespore (Figur 6). I det sydlige skovområde findes få eksemplarer af småbladet lind. Skovbevoksningerne er relativt små, men deres naturværdi og rekreative betydning for reservatets besøgende er meget høj.

Figur 6: Frodig skovbundsflora ved Ravnstrup Sø med bl.a. gul anemone.

Ravnstrup Sø er delt i to lavvandede bassiner omkranset af rørskov hovedsageligt bestående af tagrør. De morfometriske data for Ravnstrup Sø sammenfattes i Petersen (1999):

- Areal: 2,8 hektar;
- Maks. dybde: 1,5 meter;
- Middeldybde: 0,7 meter
- Volumen: 19.600 m³;
- Vandets gennemsnitlige opholdstid: 26 dage
- Opland: 206 hektar.

I det nordlige bassins østlige side modtager søen vand fra Hede­bæk, der afvander området øst for søen. Afløbet, Ravnstrup Søgrøft, er i det nordlige bassins nordvestlige hjørne. Ravnstrup Søgrøft har forbindelse til Suså-systemet via Torpe Kanal.

Vandstanden i Ravnstrup Sø har været højere, end den er i dag. På kort fra 1830'erne ligger søens vandstand i kote 15 meter. Ifølge Petersen (1999) afvander søen et areal på ca. 206 ha som primært består af natur og landbrug. Oplandets udstrækning baseret på Orbicons vandskels database og højdekurverne på et 4 cm kort er vist på Figur 7.

Vandstanden sænkedes i 1930'erne til kote 13,52, men minimums-sommervandstanden blev atter hævet på foranledning af Fugleværnsfonden i 2000, for at forbedre forholdene for flora og fauna. Sommervandspejlsniveauet blev hævet ved etablering af en spunsvæg i afløbet fra søen i det offentlige vandløb Ravnstrup Søgrøft (Figur 8).

Historiske kort og luftfotos viser, at arealet af reservatets åbne vandflader gradvis reduceres pga. af især tagrørs og pilekrats indvandring til tidligere vanddækkede områder. Tilgroningen er en naturlig proces, der gradvist ændrer livsvilkårene for reservatets flora og fauna (Figur 9 og Figur 10).

Figur 7: Omtrentlig udstrækning af oplandet til Ravnstrup Sø, baseret på højdekurver og Orbicons vandskels database.

Figur 8: Ravnstrup Sø har sit afløb gennem Ravnstrup Søgrøft i reservatets nordlige ende.

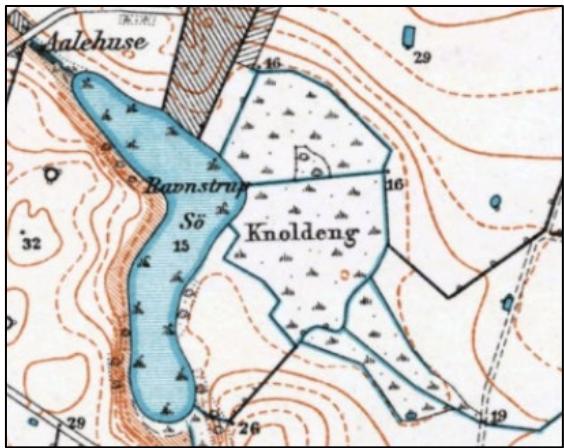
Figur 9: Frodig bredvegetation omkring Ravnstrup Sø, august 2017.

1712

Høje målebordsblade

Lave målebordsblade

1945

1954

1995

2008

2016

Figur 10: Historiske kort og luftfotos fra området ved Ravnstrup Sø (Miljøportalen).

3.4 Driftsformer, naturpleje

Fugleværnsfondens frivillige arbejdsgruppe ved Ravnstrup Sø har ved flere lejligheder foretaget rydning af rørskov, buske, træer og krat fra rørskov og medvirket til etablering og vedligeholdelse af vej- og stianlæg samt opsætning af formidlingstavler m.m.

Arbejdsgruppen har desuden ryddet rørskov og har etableret lysåbne områder i rørskov ("frølommer") til gavn for bl.a. spidssnudet frø.

På et engareal i reservatets østlige ende foretages årligt høslæt for at bevare området lysåbent, og der foretages regelmæssig bekæmpelse af invasive arter i hele reservatet.

Den opgivne losseplads mod nord, tilstødende reservatet, græsses med får med henblik på at bekæmpe bjørneklo og bevare den overdrevslignende vegetation. Arbejdsgruppen har desuden i samme område i en årrække arbejdet målrettet på at bekæmpe den frodige og hurtigt voksende haveplante rådhusvin. Arten er en haveplante, der oprindeligt stammer fra det østlige Asien, og som flere steder truer med at overvokse reservatets naturlige vegetation.

Arbejdsgruppen udførte ligeledes det praktiske arbejde med at hæve vandstanden i området og renovere det nordlige afløb og har også opsat en vandstandsmålerpind, således at vandstandssvingningerne i søen kan følges.

3.5 Rekreative aktiviteter

Fugleværnsfondens har etableret et fugletårn i områdets nordvestlige del samt et lavtliggende observationsskjul med udsigt over det sydlige bassin og den tilstødende søflade og bredvegetation.

I tilknytning til reservatet findes shelter med mulighed for overnatning, bålplads, bænke samt gangbroer og gangstier, der leder de besøgende rundt i reservatet. Der er flere steder i reservatet opsat informationstavler og plancher med oplysninger om reservatets naturværdier og anden information (Figur 11 og Figur 12).

En af Næstved Kommunes 10 "Naturbaser" ligger ved Ravnstrup Sø, og Fugleværnsfonden har regelmæssigt arrangementer i samarbejde med kommunens skoler og institutioner.

Figur 11: Formidlingstavle ved indgangen til reservatet.

Figur 12: Gangbroer af træ leder de besøgende gennem reservatets tætte pilekrat.

I reservatet går en ca. 1,5 km lang sti langs reservatets vestlige grænse. Langs stien kommer man blandt andet til fugletårnet og et skjul, der ligger helt nede ved søbredden. Der er kun udsigt over søen fra nordbredden, fugletårnet og skjulet, mens resten af stien giver indblik i rørskoven, pilekrattene og de to små skovpartier på dens vej. Fra det sydlige fugleobservations-hus findes desuden en "uofficiel trampesti", som fortsætter mod syd (Figur 13). Det er tidligere forsøgt at gøre stien officiel i samarbejde med Næstved Kommune, dog indtil videre uden held, og den er derfor ikke i dag forbundet med den offentlige vej syd for søen.

Fugleværnsfonden og dennes naturvejleder arrangerer regelmæssigt ekskursioner til reservatet for fugle- og naturinteresserede, og det skønnes, at ca. 6000 besøger reservatet årligt.

Figur 13: De vigtigste publikumsfaciliteter ved Ravnstrup Sø.

3.6 Fugleliv

Gennem årene er der foretaget relativt mange tællinger af ynglende fugle ved Ravnstrup Sø, heraf de fleste i regi af reservatets frivillige arbejdsgruppe. De senere år har tællingerne været gennemført efter en fast standard som en del af Fugleværnsfondens fugleovervågningsprogram og med DOF-basen som det centrale arkiv for de indsamlede oplysninger

Desuden er tællinger foretaget i forbindelse med Dansk Ornitologisk Forenings (DOF's) lokalitetsregistreringsprojekter i 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne samt DOF's Atlasprojekter, herunder også det seneste, der forventes afsluttet i 2019.

Pr. 1. december 2017 var der i alt indtastet næsten 13.000 observationer i DOF-basen vedrørende ynglende eller rastende fugle i Fugleværnsfondens reservat ved Ravnstrup Sø.

Reservatet rummer ingen deciderede sjældenheder, men byder alligevel på en varieret fuglefauna, typisk for fugtige, krat-og skovbevoksede lokaliteter.

Flere af de omkringliggende skovpartier huser en lang række fuglearter, som indikerer, at skoven i lang tid har været urørt. Reservatet har således regelmæssig forekomst af mere eller mindre fåtallige hulrugende fuglearter som natugle, lille flagspætte, huldue, rødstjert, broget fluesnapper og grå fluesnapper. Også nattergal yngler i området pilekrat, hvor den hvert år kan høres fra de gangbroer, der leder de besøgende gennem reservatet.

Ravnstrup Sø har på grund af sin begrænsede størrelse på intet tidspunkt i perioden rummet store bestande af ynglende vandfugle, og set over de seneste ca. 30 år synes der ikke, trods den beskrevne tilgroning af de åbne vandflader at være sket større ændringer i fuglefaunens sammensætning. Dog er Toppet Lappedykker, der ynglede regelmæssigt frem til 1970'erne, nu forsvundet som ynglefugl.

Vandfugle som gråstrubet lappedykker, knopsvane, grågås, gråand, vandrikse, grønbenet rørhøne og blichøne yngler årligt eller næsten årligt, og rørhøg yngler også regelmæssigt, dog ikke i 2016. Isfugl ynglede i 2014 i en rodvæltter lige op til reservatgrænsen, og ses fortsat regelmæssigt i området, senest i efteråret 2017. Den har således ynglet siden 2015 i en rodvæltter i en ellesump ca. 1 km nordvest for søen (nær dennes afløb), og arten aflægger derfor ofte besøg på fourageringstogter fra denne rede,

En samlet oversigt over ynglende fugle ved Ravnstrup Sø 2000-2017 er givet i bilag 2.

En række arter af svømme- og dykænder og gæs, heraf grågås i størst antal, raster i området. Toppet og lille lappedykker raster næsten årligt i små tal, rørdrum er hørt enkelte gange gennem årene, og også fiskeørn raster regelmæssigt i reservatet, især på efterårstrækket. Desuden forekommer en lang række arter af småfugle med tilknytning til skov og krat.

Pr. 21. november 2017 var registreret 156 forskellige arter i reservatet, herunder også enkelte fåtallige eller sjældne arter, bl.a. drosselrørsanger (1999), savisanger (2012), hvidvinget korsnæb (2013) og pileværting (2013).

En samlet oversigt over rastende fugle ved Ravnstrup Sø 2000-2017 er givet i bilag 3.

3.7 Andre naturværdier

Følgende pattedyr er registreret i eller ved reservatet Ravnstrup Sø: pindsvin, muldvarp, almindelig spidsmus, vandspidsmus, brunflagermus, sydflagermus, vandflagermus, langøret flagermus, dværgflagermus, hare, brun rotte, mosegris, markmus, halsbåndmus, rådyr, ræv, ilder, hermelin og brud (Flensted 1996). Ved en nyere privat undersøgelse, hvor en lytteboks blev opsat på det tidligere lossepladsareal i maj måned 2013, blev registreret brunflagermus, vandflagermus, dværgflagermus og troldflagermus (Morten Christensen, pers. medd.).

Af Fugleværnsfondens noter fremgår desuden, at mink er set i reservatet, og de udgør i perioder et problem for den stedlige fuglefauna, f.eks. når flere milde vintre fører til etablering af forvildede bestande. Bekæmpelse har været forsøgt med flere forskellige fældetyper, men uden held.

Spidssnudet frø og alle flagermus er omfattet af Habitatdirektivets Bilag IV, hvoraf det fremgår, at disse arter skal beskyttes, uagtet hvor de forekommer i landskabet. Bilag 4 arter er ikke systematisk eftersøgt i reservatet, men det er sandsynligt, at flere af disse arter forekommer ved Ravnstrup Sø.

Spidssnudet frø er reservatets almindeligste padde. Den findes især i lysåbne partier genopstået efter kratrydning. Den forekommer i to farvevarianter ved Ravnstrup Sø: den plettede *Maculata* og den sortplettede *Nigromaculata*. Den første hyppigst forekommende, den sortplettede er sjælden.

Også grøn frø er forholdsvis almindelig i reservatet. Den grønne frø er afhængig af lysåbne og fugtige overgangszoner, hvor den yngler i lavvandet varmt vand. Skrubtudse og Butsnudet Frø høres almindeligt i det tidlige forår, og lille vandsalamander er desuden registreret i reservatet.

De vigtigste områder for padderne er lysåbne, fugtige overgangszoner, hvor padderne ofte fouragerer og ynder at placere deres æg. Tilgroning med pilekrat og rørskov og også prædation fra fisk kan påvirke paddernes livsvilkår ved Ravnstrup Sø.

Af sjældne og sårbare plantearter er der registreret høj nellikerod, sumpkarse, vild tulipan og udspærret tørvemos ved Ravnstrup Sø. Høj nellikerod, sumpkarse og vild tulipan er relativt sjældne i Danmark, mens udspærret tørvemos er omfattet af Habitatdirektivets bilag 2 og af den danske rødliste. Svampen gulhat, som er kategori C på den danske rødliste, er ligeledes registreret i området.

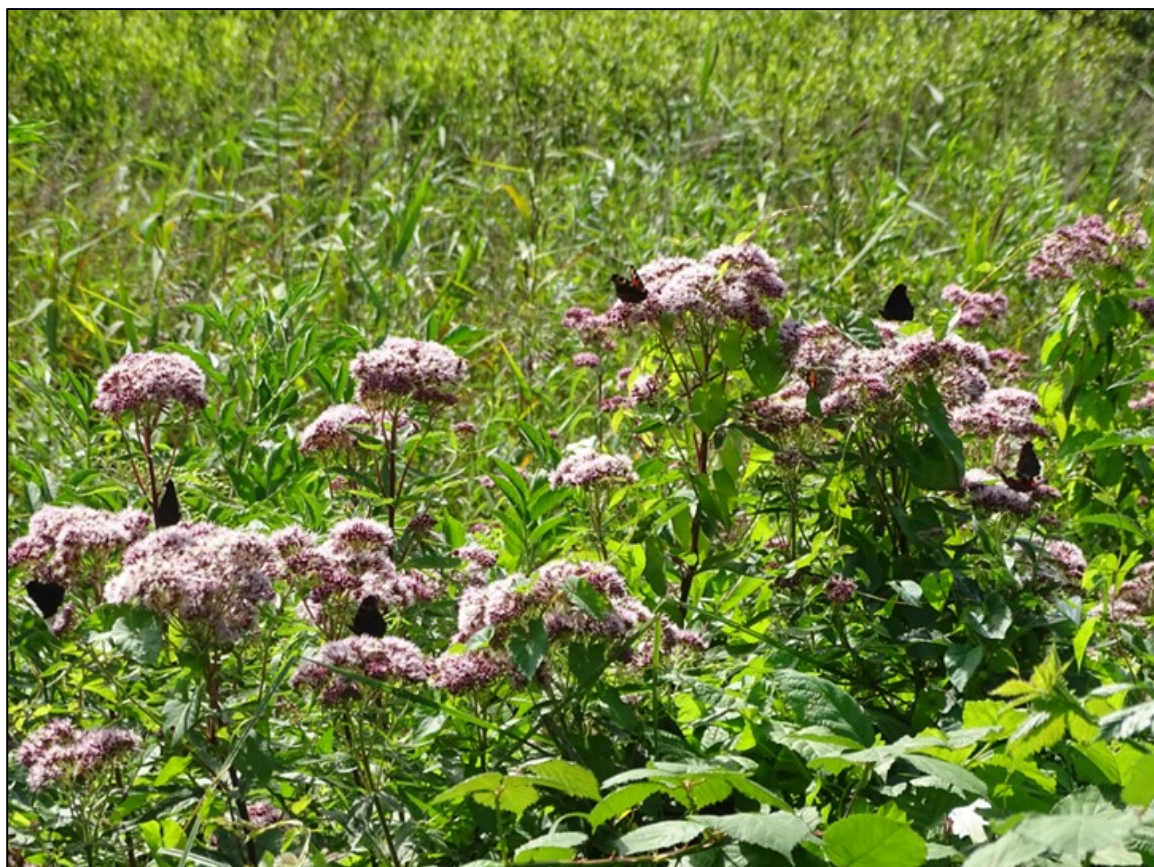
Fiskeundersøgelser er foretaget i forbindelse med det tidligere Storstrøms Amts søovervågning viste, at fiskebestanden i Ravnstrup Sø domineres af fredfisk, herunder især skalle og regnløje, og at rovfiskene er repræsenteret ved aborre og gedde.

Desuden er sumpvindelsnegl registreret i reservatet, som både optræder på habitatdirektivets liste over arter, som kræver særlig beskyttelse (Habitatdirektivets bilag 2) og på den danske rødliste som 'sårbar'

Tabel 2 sammenfatter observationer af sommerfugle (Figur 14) og andre insekter ved Ravnstrup Sø. Guldsmeden spidspletet libel er en relativt sjælden art i Danmark.

Tabel 2: lagttagelser af insekter ved Ravnstrup Sø 2002-2017 (fugleognatur.dk 2017).

Sommerfugle	Andre insekter				
Admiralsommerfugl	Almindelig bærtæge	Dødningehoved-svirreflue	Horncikade	Moskusbuk	Stor blødvinge
Almindelig Blåfugl	Almindelig engtæge	Firepletet libel	Håret engtæge	Myrenymfetæge	Stor blåpil
Citronsommerfugl	Almindelig græstæge	Flagermus-vandnymfe	Håret mosaikguldsmed	Nældemikrocikade	Stor farvevandnymfe
Dagpåfugleøje	Almindelig kobbervandnymfe	Grøn bredtæge	Kanelbjørn	Orange vægmejer	Stor gedehams
Græsråndøje	Almindelig nældeblomstertæge	Grøn smaragdlibel	Kileplet-mosaikguldsmed	Præstebille	Stor hedelibel
Græsspinder	Almindelig skumcikade	Gul blødvinge	Kompost-svirreflue	Rødbrun kvikløber	Stor humleflue
Nældens Takvinge	Almindelig sumpsvirreflue	Guldflye sp	Køllehornet blomstertæge	Rødhovedet kardinalbille	Stor kejserguldsmed
Nældesommerfugl	Blodrød hedelibel	Gulstribet egetæge	Langbenet bænkebidder	Rødøjet vandnymfe	Stor løvtæge
Okkergul Råndøje	Blåbåndet pragtvandnymfe	Gulvinget snylteflue	Lille rødøjet vandnymfe	Skinnende bladlustæge	Stor skumcikade
Skovråndøje	Brombær-bladhopper	Gylden urtetæge	Lucernetæge	Skræppetæge	Syvpletet mariehøne
Stor kålsommerfugl	Brun mosaikguldsmed	Hestesko-vandnymfe	Mark-snabelsvirreflue	Spidspletet libel	Trepletet nældetæge
	Dansemyg	Hindbærbille	Mellemfluen oskar	Spættet tornben	Vandbænkebidder

Figur 14: Dagsommerfugle ved Ravnstrup Sø 2017.

4 Vurdering, målsætninger og virkemidler

Plejeplanen for Ravnstrup Sø skal, med afsæt i netop dette reservats særpræg og potentiale, understøtte Fugleværnsfondens overordnede strategi og visioner.

I det følgende foretages en vurdering af, hvilke naturværdier, plejeplanen bør fokusere på, og der formuleres konkrete målsætninger for naturpleje og formidling ved Ravnstrup Sø.

4.1 Vurdering og målsætning

Ravnstrup Sø rummer allerede i dag et rigt og varieret fugleliv karakteristisk for fugtige, tilgroningsprægede naturtyper, og en tur rundt i området giver mulighed for at opleve de fleste danske sangfugle, herunder også flere "oplevelsesmæssigt" vigtige fuglearter som f.eks. nattergal.

Reservatets nuværende varierede fugleliv og øvrige dyreliv forudsætter, at der opretholdes en vis variation af forskellige naturtyper med åbne vandflader, kær, enge, rørsumpe, blandede krat og urørte skovbevoksninger.

Urørt natur, herunder i særlig grad naturskov, er en mangelvare i det danske landskab, og reservatets urørte skovpartier og gamle pilekrat er af meget stor biologisk og landskabelig værdi. Også reservatets ekstremrigkær er af stor værdi, da naturtypen og dens arter er truet herhjemme.

Det bør derfor være et centralt element i driften af reservatet ved Ravnstrup Sø, at ekstremrigkæret bevares eller øges, og at de eksisterende gamle pilekrat og urørte skovpartier får lov til at udvikle sig naturligt til gavn for flora og fauna, herunder også de hulrugende arter af småfugle, der allerede i dag findes i reservatet.

Den overordnede vurdering er, at Fugleværnsfondens reservat ud fra en biologisk vurdering kræver meget lidt pleje. Urørthed, naturlig succession bør, bortset fra pleje af den sjældne naturtype ekstremrigkær, være omdrejningspunktet for driften i reservatet.

Formidlingsmæssigt rummer reservatet gode muligheder, idet Ravnstrup Sø er et perfekt case-study til at formidle kulturen og naturen i et landskab skabt i et samspil mellem mennesker og natur.

På baggrund af disse overvejelser opstilles følgende generelle målsætninger for reservatet Ravnstrup Sø:

Målsætning for naturforbedringer og naturpleje ved Ravnstrup Sø:

At bevare og forbedre Fugleværnsfondens reservat som en mosaik af åbne vandflader, rørsump, enge, urørte pilekrat med naturskovspræg samt urørt løvskov med gode yngle- og rastemuligheder for et bredt udsnit af dyre- og plantearter tilknyttet tilgroningsprægede fugtige naturområder.

Målsætning for formidling ved Ravnstrup Sø:

At styrke formidlingen af områdets naturværdier samt øge og bevare de rekreative og oplevelsesmæssige muligheder for reservatets besøgende.

4.2 Virkemidler

Græsning

Der er ikke i den periode, plejeplanen dækker, aktuelle planer om at etablere anden græsning end den fåreafgræsning, der allerede finder sted på de tilstødende arealer. Kreaturafgræsning, der involverer et ekstremrigkær mod nordøst og evt. tilstødende naboarealer, som beskrevet i bilag, kan dog overvejes på længere sigt, såfremt muligheden opstår.

Rydning og høslæt

Med henblik på at bevare og udvide arealet med ekstremrigkær foreslås det at fortsætte et årligt (september) manuelt høslæt, dvs. med le, i ekstremrigkæret mod øst. Desuden foreslås det at undersøge, i hvilket omfang fugtighedsforholdene muliggør et maskinelt høslæt i samme område syd for Hedebækken, der gennemstrømmer området. I begge tilfælde bør det afslåede materiale om muligt fjernes fra arealerne for at undgå en uønsket næringsstofførsel.

Flere af reservatets pilekrat har med tiden fået karakter af naturskov med særdeles interessante og bevaringsværdige plantesamfund, ynglende fugle og givetvis også insekter. Som hovedregel bør alle gamle pilekrat lades urørte, og kun ny pileopvækst ryddes. Efter rydning bør altid følges op med f.eks. en årlig slåning for at bevare arealerne lysåbne, da de ellers hurtigt gror til med en ny opvækst af pil af begrænset naturværdi (Figur 15 og Figur 16).

Figur 15: Gammelt pilekrat med levesteder for mange arter af fugle, svampe og insekter.

Figur 16: Tynd genopvækst af pil med begrænset naturværdi langs med gangbroen mod nord.

”Frølommer” har tidligere været etableret med held i reservatet, og det kan overvejes at anlægge nye frølommer eller vedligeholde gamle. Ved at skære små ”frølommer” i rørskoven kan man skabe åbne og lavvandede vandflader, f.eks. i overgangszonen mellem eng og rørskov og derved forbedre ynglesuccessen for områdets padder.

Lommerne bør være delvist soleksponerede, så vandet bliver opvarmet af solen, og ikke i direkte forbindelse med søen, idet prædation fra fisk i så fald vil udelukke paddernes muligheder for at placere æg på dybere vand og i større og åbne vandflader. Erfaringen viser, at indgrebet i praksis ofte kræver en vis vedligeholdelse.

Rørskær udover hvad der skal til for at skabe og vedligeholde de ovennævnte frølommer kommer næppe på tale i større stil på grund af rørskovens ret begrænsede udstrækning.

Urørt skov

Skovene på Fugleværnsfondens arealer, herunder også ved Ravnstrup Sø, der udmærker sig ved særligt fine skovpartier, skal som hovedregel drives efter principperne for naturskov og urørt skov, hvilket vil sige med så lidt aktiv drift, som de praktiske omstændigheder omkring hegning, publikumsanlæg og de besøgendes sikkerhed tillader. Det indebærer, at døde træer efterlades til naturligt henfald til gavn for svampe, insekter og fugle.

Invasive arter

Der forekommer fortsat kæmpe-bjørneklo i området, ved Ravnstrup Sø, og uanset hvilken metode, der tages i brug, vil det tage mange år at fjerne kæmpe-bjørneklo helt.

Det er af betydning for bekæmpelsens succes, at også naboarealerne inddrages. Det er dog ikke uden videre tilladt at bekæmpe bjørneklo på naboarealer, der tilhører andre, med mindre dette sker efter forudgående aftale med ejeren. P.t. findes der dog kun bjørneklo på det tilgrænsende tidligere lossepladsareal, som Fugleværnsfonden har fuld råderet over, og intensiv bekæmpelse pågår, fortrinsvis med fåregræsning men også opgravning af planter uden for indhegninger.

I forhold til praktisk bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo henvises til Miljøstyrelsens anbefalinger (<http://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/invasive-arter/hvad-kan-jeg-selv-goere/bekaempelse/bekaempelse-bjoerneblo/>). Den igangværende fåreafræsning på de hårdest ramte arealer synes dog at virke efter hensigten, og græsningen her bør alene af denne grund fortsættes.

Den igangværende bekæmpelse af rådhusvin bør fortsætte, idet det er vigtigt at planterne fjernes helt fra arealerne eller evt. afbrændes for at forhindre en genspiring (Figur 17).

Figur 17: Genspiring af rådhusvin i delområde 4.

Der forekommer med mellemrum mink ved Ravnstrup Sø, hvilket sætter sig tydelige spor i ynglesuccessen hos vandfugle – selv Knopsvanernes unger er visse år blevet præderet. Fældefangst af mink har været forsøgt, men ind til videre uden held.

Konstateres problemer med mink, udlåner Naturstyrelsen Sydsjælland fælder og yder bistand i forbindelse med aflivning af dyrene, idet der ved bekæmpelse af dyrene anvendes flere typer af fælder. Flere af disse har som nævnt været forsøgt anvendt, men uden held. Minkens eventuelle tilstedeværelse kan opdages ved, at minken observeres visuelt eller ved, at der er afsat fodspor i sne eller mudder eller ses ekskrementer.

Vand

Af hensyn til vandfuglene, er det vigtigt, at vandstanden holdes høj, og at vandkvaliteten er rimelig. En høj vandstand ved ynglesæsonens begyndelse er en forudsætning for alle de typiske vandfuglearters tilstedeværelse og ynglesucces, idet en for tidlig udtørring mindsker tilgængeligheden af vandfuglenes vigtigste fødeemner.

Plejeplanen fokuserer dog primært på Fugleværnsfondens arealer, hvorfor tiltag, der retter sig mod at forbedre vandkvaliteten og vandstandsforholdene i hele området, derfor principielt falder udenfor for rapportens fokus.

Arrondering

Naboarealer inddrages ikke direkte i plejeplanen men adresseres dog i bilag. Fugleværnsfonden opfordres selvsagt til at indgå i en positiv dialog med naboerne vedrørende fælles forpligtelser og interesser. Arrondering er især interessant for orkideeenge og vandsamlinger mod øst og nordøst samt de matrikler, hvor der allerede er skov, eller arealer, hvor skov med tiden kan få lov til at udvikle sig. Fordelene ved at lade de omkringliggende arealer indgå i landskabeligt og biologisk samspil med reservatet er mange:

- Bedre beskyttelse af arealer med urørt skov.
- Bedre græsning eller anden pleje af kærømråder.
- En udvidelse af arealet med værdifulde plantesamfund.
- Bedre mulighed for at ændre på vandstandsforhold, hvis dette er relevant.
- Mindre forstyrrende jagt og færdsel tæt på Fugleværnsfondens område.
- Bedre muligheder for at anlægge længere sammenhængende stier i området.
- Mindre næringsstofflørsel til engområder.

Formidling

Målsætningen for formidling søges opfyldt gennem tiltag, der fastholder og udvikler publikums oplevelsesmæssige og rekreative muligheder ved Ravnstrup Sø.

Der vil dog fortsat være behov for regelmæssigt vedligehold og fornyelse af plancher, plankebroer, fugletårn og observationsskjul samt nedskæring og vedligehold af bevoksninger, der udgør en fare for besøgende eller hæmmer udsynet fra fugletårne eller ofte benyttede opholdspladser som bænke o. lign. Det kunne tillige overvejes at udvide udsigtsmulighederne over søfladen ved etablering af endnu et skjul i vandfladehøjde i søens nordbassin og med direkte adgang fra fårefolden nord for denne. Det vil give også trave 'sviptursgæster' en mulighed for at få et glimt af selve søen, samt muliggøre overvågning af også nordbassinets fugleliv, som i dag er svært at overskue.

Ravnstrup Sø er det næsten perfekte case-study til at formidle kulturen og naturen i et landskab skabt i et samspil mellem mennesker og natur. Formidling og publikumsfaciliteter er da også allerede i dag af en høj standard, områdets beskedne udstrækning taget i betragtning.

Den urørte skov og ekstremrigkæret bør i højere grad end i dag være en del af formidlingen i brochurer, på informationstavler mm.

Redekasser

Det kan overvejes at opsætte redekasser til småfugle som mejser, rødstjert og fluesnappere samt hvinand, natugle eller tårnfalk samt, hvis dette er muligt, at flytte 1-2 eksisterende is-fugleredekasser fra et tilgroet område på vestsiden af nordbassinets til et sted nærmere åbent vand, hvor arten reelt har en mulighed for at yngle. Redekasser til småfugle er særligt relevant i de delområder, hvor der er få gamle træer med naturlige redehuller, herunder det gamle lossepladsareal.

5 Handleplan

5.1 Naturforbedringer og naturpleje

Figur 18: Oversigt over plejeplanens delområder.

Af praktiske grunde inddeles reservatet i det følgende i en række delområder, der behandles enkeltvis m.h.t. plejemålsætning, plejebehov m.m. (Figur 18). Som tidligere nævnt indgår kun matrikler, som Fugleværnsfondens råder over, i plejeplanen:

- 1) Nordbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat
- 2) Sydbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat
- 3) Ekstremrigkær og græsningsareal mod øst
- 4) Tidligere lossepladsareal mod nord

Bemærk, at delområde 4 er i privat eje, men da Fugleværnsfondens af den nuværende ejer har fået fri råderet over arealet, er det i praksis en del af reservatet og medtages derfor i det følgende.

Enkelte andre tilstødende matrikler er desuden adresseret i bilag.

5.1.1 Delområde 1: Nordbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat

Figur 19: Delområde 1: Nordbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat.

Beskrivelse

Plejeområdet omfatter den nordlige del af matrikel 1ad og består af en mosaik af forskellige naturtyper med ca. 3,5 hektar åben vandflade, pilekrat, rørsump samt partier med urørt skov længst mod nord og vest (Figur 19).

Mod nordøst støder området op til ekstremrigkæret i delområde 3. Mod vest og nordvest afgrænses området af agerjord, og umiddelbart nordøst for området ligger et tidligere lossepladsareal på ca. 2 hektar, der i praksis er en del af reservatet, og som nu afgræsses af får (delområde 4). Ravnstrup Søgrøft har sit udløb i områdets nordligste ende.

I området yngler, foruden en lang række småfugle med tilknytning til skov og krat også gråstrubet lappedykker, knopsvane, grågås, gråand, blishøne, grønbenet rørhøne, vandrikse samt af og til rørhøg. Blandt småfuglene skal fremhæves en pæn bestand af nattergal.

Delområdet rummer stiforbindelse og gangbro, der fra p-pladsen og det tidligere lossepladsareal mod nord fører til reservatets fugletårn. Gangbroen og stien til fugletårnet fører gennem stærkt tilgroede partier med pile- og ellekrat samt, mod vest, en bræmme af mere eller mindre urørt skov.

Området rummer desuden den smalle og næsten tilgroede bræmme, der deler Ravnstrup Sø i et nordligt og sydligt bassin.

Kort efter indgangen til delområde 1 findes på venstre side af gangbroen hist og her mindre partier, hvor pilekrat og tagrør tidligere har været ryddet maskinelt, og hvor arbejdsgruppen har forsøgt at holde trit med genvæksten, og hvor der i dag vokser tætte bevoksninger af bl.a. hjortetrøst, som mange sommerfugle nyder godt af. Her blev i 2017 bl.a. observeret sommerfuglearter som kålsommerfugl, dagpåfugleøjje, tidselsommerfugl, citronsommerfugl og admiralsommerfugl.

Pilekrattet er beskåret flere steder langs gangbroen for at muliggøre færdsel.

På vej til fugletårnet passerer gangstien forbi enkelte meget gamle stævnedede hasselbuske, en død elmebevoksning og en fin blandet løvskov med en frodig bundvegetation bestående af gul og hvid anemone, hulkravet kodriver, lærkespore mm (Figur 20).

Figur 20: Urørt skov med frodig bundvegetation i delområde 1.

På vestsiden af delområdet, ved indgangen til skovområdet, er øst for stien placeret to isfuglekasse, der på grund af meget tæt bevoksning ikke længere er anvendelige for arten. Endnu en isfuglekasse er placeret ved Ravnstrup Søgrøfts afløb mod nord.

Arbejdsgruppen for Ravnstrup Sø har tidligere etableret frølommer flere steder i området, bl.a. er en frølomme placeret tæt på gangbroen umiddelbart før skovområdet – i daglig tale "pædagoglommen", fordi stedet er pædagogisk meget velegnet til at fremvise padder m.m. Det blotlagte vandareal blev etableret i vinteren 2005-2006. På luftfotos fra 2006 kan man tydeligt se spor efter gravearbejderne, idet der blev opgravet store mængder dynd, som med naboejerens tilladelse blev fordelt på dennes mark syd for.

Formidlingsmæssigt er området vigtigt, idet man fra fugletårnet har områdets flotteste udsigt over reservatets to vandflader, de tilstødende arealer og det omkringliggende landskab.

Plejemålsætning

Delområdet skal fremstå varieret med yngle- og fourageringsmuligheder for en bred vifte af fuglearter med tilknytning til fugtige og tilgroningsprægede naturtyper, det gælder såvel vandfugle som småfugle med tilknytning til denne naturtype. Området skal desuden rumme yngle-, fouragerings –og overvintringsmuligheder for padder som skrubtudse, spids- og butsnudet frø.

Naturpleje

Området opfylder i det væsentligste allerede plejemålsætningen, og plejebehovet vurderes derfor at være begrænset.

Omkring Ravnstrup Søgrøft, har pilekrattet med tiden fået karakter af frodig og fugtig naturskov med mange gamle planter, døde stammer, naturligt henfald og selvsået opvækst i bunden til gavn for svampe, fugle og insekter. Sådanne oplejede partier med naturlig dynamik er af stor værdi for en lang række arter og bør som udgangspunkt bevares.

Længst mod nord, hvor stien fra område 4 går ind i område 1, bør den uønskede opvækst af ahorn fældes.

Langt hovedparten af området egentlige skovbevoksninger i områdets periferi skal dog fortsat fremstå med "naturskovs-præg", dvs. med døde stammer, grene, kvas og selvsået opvækst i bunden til gavn for svampe, fugle og insekter. Kun i de tilfælde, hvor gamle eller døende træer kan være til fare for publikum eller publikumsfaciliteter, bør der gribes ind.

En genrydning af mindre områder, hvor pilekrat tidligere har været fjernet, langs med den gangbro, der fører ud til fugletårnet kan dog overvejes. Lysåbne partier langs med gangbroen vil give variation, mulighed for opvækst af blomsterplanter til gavn for bl.a. sommerfugle samt flere oplevelser for de besøgende, der er på vej til fugletårn og observationsskjulet længere mod syd. Sådanne ryddede partier kan eventuelt forsøges holdt som små "enge", der vedligeholdes ved slåning med le, til gavn for padder og lysåben vegetation.

De dele af kratter, der afskærmer de åbne vandflader mod den færdsel, der finder sted ud til fugletårnet, bør dog lades urørt.

Langs gangbjælken mod øst er pilekrattet flere steder klippet til, og det bør man fortsætte med, således at der fortsat er fri passage på stien.

Det anbefales at fortsat arbejdet med at vedligeholde frølommer de steder, hvor dette allerede er forsøgt for at skabe bedre livsvilkår for områdets padder. Området skal desuden rumme yngle-, fouragerings –og overvintringsmuligheder for skrubtudse samt spids-, butsnudet og grøn frø.

En oprensning af den nu tilgroede smalle kanal, der forbinder nord og sydbassinet blev overvejet i Fugleværnsfonden (2002). Indgrebet vil skabe mere åbent vand i reservatet og vil formentligt være til gavn for bl.a. lappedykkere, ænder og gæs, men der skal foretages en samlet afvejning af, om indsatsen i givet fald står mål med udbyttet.

Isfuglekasserne ved 'frølommen' umiddelbart vest for skovpartiet kan med fordel restaureres og flyttes ud til bredden af vandoverfladen, således at eventuelt tilstedeværende isfugle kan finde kasserne og har mulighed for at fiske i deres nærhed. Alternativt kan der ske rydning foran kasserne og eventuel uddybning af vandhullet her.

Formidling

Området skal fortsat rumme de eksisterende publikumsfaciliteter, dvs. stiforbindelsen til reservatets eneste egentlige fugletårn (Figur 21). Trappen til fugletårnet er meget stejl, og man kunne med fordel lave et knæk på midten. Tårnet og trappen dertil skal, som de øvrige publikumsfaciliteter, løbende vedligeholdes af hensyn til publikums sikkerhed og oplevelsesmuligheder. Der er en gammel informationstavle i fugletårnet, som bør skiftes.

Skoven skal som nævnt helt overvejende lades urørt. Det kan dog overvejes at åbne lidt op for udsigten mod sydbassinet, der om få år ikke længere vil være synligt fra fugletårnet (Figur 22). Det kan desuden på længere sigt overvejes at rydde en passage til en gangbro, der fører "korttidsbesøgende" fra området ved fårefolden til et nyt sønært skjul ved nordbassinet.

Af formidlingsmæssige årsager og for at tiltrække hulrugende fuglearter, kan Fugleværnsfonden fortsætte med at opsætte og vedligeholde et antal redekasser området.

Figur 21: Fugletårnet i delområde 1, set fra øst.

Figur 22: Udsigt mod syd fra fugletårnet i delområde 1.

5.1.2 Delområde 2: Sydbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat.

Figur 23: Delområde 2: Sydbassinet med tilstødende skov, rørsump og pilekrat.

Beskrivelse

Området udgøres af reservatets sydligste ende og omfatter ca. 5 hektar åben vandflade, pilekrat, rørsump samt flere partier med urørt blandingsløvskov (Figur 23). Mod vest og øst støder delområdet op til agerjord. Mod nordøst ligger den privatejede Knoldeng, og mod syd støder reservatet op til en parcel med urørt skov samt en lille tilgroet mose med et vandhul (gammelt tørveskær).

Området rummer reservatets største åbne vandflade og særligt mod syd og øst flere værdifulde og bevaringsværdige partier med urørt skov, hvor der bl.a. vokser flere eksemplarer af det på landsplan sjældne skovtræ småbladet lind. På den østlige søbred, umiddelbart syd for ekstremrigkæret (delområde 3) står en række fritstående meget flotte gamle ege. Mod sydvest er reservatet kanted af pilekrat og talrige hylde- og kvalkvedtræer, nogle for arten ret anseelige vrietorntreer samt en mindre skovbevoksning, der fortrinsvis består af gamle egetræer og udgåede elme.

Centralt i området, på den vestlige søbred, har Fugleværnsfonden etableret et lavtliggende observationsskjul, hvortil der er adgang via en gangsti fra det nordlige fugletårn. Fra skjulet, hvor der bl.a. er bænk og en holder til brochurer, er der en fin udsigt over den frodige bredvegetation, rørsumpen og den sydlige vandflade (Figur 24).

Fugleværnsfondens matrikel stopper mod syd ved en lille gruppe bemærkelsesværdigt store gamle navr.

Fra observationsskjulet er med tiden opstået en "uofficiel" trampesti videre mod syd til reservatets sydlige grænse. Det er tidligere forsøgt, i samarbejde med Næstved Kommune, at gøre stien officiel og etablere en samlet sti med forbindelse fra naturskovsområdet i delområdet sydligste ende til Trælløsevej syd for reservatet, indtil videre dog uden held.

I tilknytning til den åbne vandflade yngler bl.a. gråstrubet lappedykker, knopsvane, grågås, gråand, blishøne, grønbenet rørhøne, vandrikse og enkelte år også rørhøg. Tilknyttet arealet med krat og urørt skov findes bl.a. en pæn bestand af nattergal samt en række andre småfugle med tilknytning til fugtige tilgroningsprægede naturtyper. Partierne med urørt skov huser eller har huset flere interessante fuglearter, bl.a. natugle, lille flagspætte samt rødstjert, grå og broget fluesnapper.

Figur 24: Udsigt over sydbassinet fra observationsskjulet i delområde 2.

Figur 25: Isfugl – regelmæssig gæst og tidligere ynglefugl ved Ravnstrup Sø.

Fiskeørn ses regelmæssigt i området, og isfugl har ynglet (2014) i rodnettet på et væltet træ overfor observationsskjulet (Figur 25). Rodnettet forvitredede dog ret hurtigt (tørvebund), hvorfor arten ikke længere yngler her. Arten ses dog fortsat regelmæssigt i området, senest i efteråret 2017.

Luffotos gennem årene viser, at bæltet af rørskov har bredt sig ud i den frie vandflade, som er aftaget en del i udbredelse gennem de seneste ca. 50-60 år. Desuden ses en stadig udbredelse af pilekrattet i overgangszonen mellem land og den oprindelige søbred, ligesom der sker en indvandring af pil ud i rørsumpen. Tilgroningen, der er en naturlig proces, betyder at vandfuglene set over længere tid får vanskeligere vilkår, men til gengæld får pilekrattet med tiden karakter af urørt skov af stor værdi for andre fuglearter, svampe og insekter.

Plejemålsætning

Delområdet skal fremstå varieret med yngle- og fourageringsmuligheder for en bred vifte af fuglearter med tilknytning til fugtige og tilgroningsprægede naturtyper og urørt skov, det gælder såvel vandfugle som småfugle typiske for sådanne naturtyper. Området skal desuden rumme yngle-, fouragerings- og overvintringsmuligheder for skrubbtudse samt spids- og butsnudet frø samt grøn frø.

Naturpleje

Området opfylder i det væsentligste allerede plejemålsætningen, og plejebehovet vurderes at være begrænset.

Langt hovedparten af områdets egentlige skovbevoksninger i områdets periferi skal fremstå med "naturskovs-præg", dvs. med døde stammer, grene, kvas og selvsået opvækst i bunden til gavn for svampe, fugle og insekter. Kun i de tilfælde, hvor gamle eller døende træer kan tænkes at være til fare for publikum eller publikumsfaciliteter, bør der gribes ind.

Formidling

Der kan forsøges ryddet lidt tagrør foran skjulet, evt. i en isvinter, så man kan kigge mod syd. I dag er udsynet meget begrænset.

En eller begge isfuglekasser i krattet ved indgangen til skoven i delområde 1 kan flyttes til et sted ved sydbassinets med bedre muligheder for arten. Det kan desuden overvejes at nedbanke en pæl foran skjulet, som isfuglen kan fiske fra, og hvor fuglen kan ses og fotograferes fra fugletårnet.

Mulighederne for at etablere en sti langs med områdets vestlige kant med forbindelse til Trælløsevej mod syd vil være en rekreativ gevinst for reservatet og bør derfor løbende overvejes. Dette skal i så fald foregå i samarbejde med Næstved Kommune.

5.1.3 Delområde 3: Ekstremrigkær mod nordøst

Figur 26: Delområde 3, ekstremrigkær mod nordøst.

Beskrivelse

Området omfatter ca. 1 hektar og består primært af ekstremrigkæret i reservatets nordøstlige hjørne, genskabt på Fugleværnsfondens foranledning ved en omfattende rydning i 1996 af et derværende tæt pilekrat (Figur 26). Ekstremrigkær er en sjælden og truet naturtype herhjemme.

Mod vest afløses kærvegetationen gradvist af tagrør og sidenhen af åben vandflade. Mod nord ligger det tidligere lossepladsareal. Mod øst, udenfor reservatgrænsen, ligger to tørvegrave samt den privatejede Knoldeng.

Ekstremrigkæret rummer eller har rummet bl.a. butblomstret siv, der er en af de vigtigste "skille-arter" for ekstremrigkær.

Blandt øvrige arter, der tidligere er fundet med tilknytning til kæret, skal nævnes blågrå siv, angelik, hyldebladet baldrian, sump-kællingetand, kær-fladstjerne, eng-forglemmigej, almindelig og dusk-fredløs, almindelig mjørdurt, kattehale, fladstrået siv, glanskapslet siv, lyse-siv, kær-tidsel, trævlekrone, samt stararter som blågrøn star, krognæb star, knippe-star, toradet star og top-star (Fugleværnsfonden 2002).

Da plantearterne tilknyttet ekstremrigkær for en stor del er blomsterplanter med en meget spredt blomstringstid, strækkende sig fra april til udgangen af september, er ekstremrigkærets udseende særdeles vekslende i løbet af vækstperioden. Dette forhold og de mange mere eller mindre sjældne arter tilknyttet arealet gør også området formidlingsmæssigt interessant, men kun få besøgende er sandsynligvis opmærksomme på dets tilstedeværelse.

Arbejdsgruppen foretager et årligt høslæt med le på arealet for at fremme den lysåbne vegetation. I 2017 kunne dog ses en begyndende indvandring af bl.a. tagrør på arealet, på delparceller, som ikke var blevet slået dette år pga. stort islæt af trevlekrone m.v. Sommeren 2017 var desuden særdeles våd med stor fremvækst af tagrør her og på visse tilgrænsende marker. Der skal dog fremover holdes øje med, at tilgroning ikke på længere sigt truer kærrets lyskrævende plantesamfund.

Delområdet gennemskæres af det beskyttede vandløb Hedeækken. Mens delområdet nord for vandløbet udgøres af et værdifuldt ekstremrigkær, består bevoksningen syd for vandløbet af tør rørskov med tagrør, nælder, skvalderkål m.m. uden væsentlig botanisk værdi. I tilknytningen til arealet (indenfor delområde 2) står dog enkelte meget fine gamle egetræer, ligesom der findes en bestand af hulkravet kodriver under disse (overdrevskarakter).

Umiddelbart øst for delområdet findes et mindre privatejet kær. Kæret er stærkt truet af tilgroning men rummer sandsynligvis fortsat bl.a. hjertegræs, djævelsbid og en pæn bestand af maj-gøgeurt.

På grund af arealets meget begrænsede udstrækning, yngler kun få fugle i området, bl.a. rørsanger og rørspurv. Rørhøgen fouragerer i området, og ynglede her i 2015, og bekkasinier anvender området i træktiden. Fugleværnsfonden har desuden ladet afslået materiale ligge som "snogehøje", der anvendes af et større antal snoge (Figur 27 og Figur 28).

Plejemålsætning

Arealet med ekstremrigkær med dets karakteristiske plantesamfund skal bevares og om muligt udvides - og dets naturværdier skal i højere grad end i dag formidles for reservatets besøgende.

Figur 27: "Snogehøj" i delområde 3.

Naturpleje

Under besigtigelsen skønnedes ekstremrigkæret at være i relativt god stand, dog i 2017 med tegn på begyndende tilgroning med gradvis indvandring af bl.a. tagrør fra områdets periferi (se ovenfor). Det nuværende høslæt bør derfor opretholdes på mindst samme niveau og om muligt udvides længere mod vest ved at fjerne tagrør og begyndende opvækst af pil.

Høslæt helt til vandkanten er dog næppe muligt, da der synes at være nærmest "bundløst" på dette sted. Afslået materiale bør fjernes fra arealet for at undgå en uønsket tilførsel af næringsstoffer,

Samgræsning med Knoldeng og kæret mod øst kan på længere sigt overvejes, men dette vil helt afhænge af græsningsintensiteten, da det næppe vil være hensigtsmæssigt at lade et større antal dyr få fri adgang til arealerne med de følsomme plantesamfund. Vandløbsregulativet synes at muliggøre græsning, men dette skal i så fald godkendes af vandløbsmyndigheden, dvs. Næstved Kommune, som på naboarealet har krævet afhegning af vandløbet som betingelse for græsning.

Det foreslås at forsøge sig med et maskinelt årligt høslæt på de tilgroede og botanisk mindre interessante partier syd for vandløbet for at lysne op og fremme den lysåbne vegetation. Omfanget af dette vil afhænge af de enkelte års fugtighedsforhold. Dog bør et tilstrækkeligt areal med rørskov bevares til rørhøgen, der regelmæssigt yngler i eller nær området.

Figur 28: Ekstremrigkæret i delområde 3, april 2017.

Formidling

Ekstremrigkæret er et af reservatets største aktiver og bør derfor indgå i den samlede formidling af reservatets naturværdier. Udsigten til kæret og søen bør forbedres ved kratrydning og evt. fjernelse af større træer på græsningsarealet umiddelbart syd for eller på grænsen af det tidligere lossepladsareal (se delområde 4). Da ekstremrigkæret store dele af året er meget vådt, bør det overvejes at etablere gangbrædder i det omfang adgangen ønskes fremmet året rundt.

Publikum skal gøres opmærksomme på ekstremrigkæret via de plancher, der opstilles ved f.eks. P-pladsen.

5.1.4 Delområde 4: Tidligere lossepladsareal

Figur 29: Delområde 4: tidligere lossepladsareal.

Beskrivelse

Umiddelbart nord for reservatet ligger et tidligere lossepladsareal på ca. 2,5 hektar (Figur 29). Området er i privat eje, men dets ejer har givet tilladelse til, at Fugleværnsfonden frit kan råde over arealet. Da delområdet i praksis er en del af reservatet, indgår det i plejeplanen.

Arealet afgræsses for tiden af 5-6 moderfår med tillæg, bl.a. for at bekæmpe opvækst af bjørneklo på arealet (Figur 30). For at muliggøre helårsgræsning har Fugleværnsfonden

undtagelsesvis accepteret tilskuds fodring på arealet, selvom fodringen kan være med til at give næring til opvæksten af bl.a. de brændenælder, tidsler m.m., der findes på arealet. Den gamle losseplads fremstår i dag naturskønt med en overdrevslignende vegetation i et fint bakket terræn med spredt beplantning med engriflet tjørn, mirabelle, hyldebær, brombær og fuglekirsebær. Desuden findes kongelys, gærde-kartebolle og cikorie. Kæmpe-bjørneklo forekommer fortsat i området, der hist og her også præges af massiv opvækst af brændenælder og rådhusvin. Tidligere fandtes også den invasive art japansk pileurt i området, men denne blev – som følge af arbejdsgruppens intense bekæmpelse - ikke fundet i 2017. Ved P-pladsen og mod syd er der kraftig opvækst af ahorn.

Mange småfugle holder til på arealet, der rummer nærmest ideelle vilkår for arter som rødrygget tornskade, tornsanger m.m.

Ved P-området mod nord, der er den mest benyttede adgangsvej til reservatet, er der opsat et planchehalvtag med information om området samt et kort med indtegnede stier. Trampestien ind gennem området med shelterpladsen og Naturbasen er dog ikke med på kortet, men vist ved skiltning. Der er desuden opsat en holder med brochurer, som de besøgende kan medbringe på turen gennem området. Ligeledes omkring parkeringspladsen er opsat flere foderhuse. Der fodres flittigt vinteren igennem, og området nærmest P-pladsen rummede ved besigtigelserne i 2017 et imponerende stort udvalg af småfugle.

I området findes desuden forskellige publikumsfaciliteter, herunder en shelter med mulighed for overnatning (Figur 31) samt bålplads og muldtoilet. Området rummer desuden den ene af 10 "Naturbaser" i Næstved Kommune (Figur 32). Naturbaserne, der er opholdssteder i naturen til undervisning og aktiviteter i det fri, kan benyttes af alle, og skoler eller institutioner kan desuden få tilknyttet en naturvejleder.

Fra toppen af en bakke centralt i delområdet står en bænk, hvorfra man har en udsigt over en del af søen i mod syd. Begyndende tilgroning fra siderne er dog på vej til at forringe udsynet, og der vil indenfor få år være behov for at beskære eller helt fjerne bevoksning, hvis udsynet skal bevares.

Figur 30: Fåregræsning i delområde 4.

Figur 31: Shelter og bålplads i delområde 4.

Figur 32: Naturbasen i delområde 4.

På samme bakke, og også andre steder i delområdet har der været problemer med rådhusvinhus, der nogle steder dækker den naturlige vegetation. Arbejdsgruppen arbejder målrettet på at fjerne planten. Fældede og afskårne planter var i 2017 lagt i bunker i området, hvilket er problematisk, da planten er meget livskraftig og let kan spire igen, hvis afskårne planter efterlades (Figur 17).

Plejemålsætning

Delområdet nuværende karakter af overdrev skal bevares. Området skal fremstå overvejende lysåbent med "savannepræg", dvs. afgræsset og med spredt opvækst af tjørn, mirabel, slåen m.m. Delområdet skal rumme ynglemuligheder for et varieret udbud af småfugle, herunder også mere fåtallige arter som f.eks. rødrygget tornskade.

Naturpleje

Det anbefales, at fåreaafgræsningen fortsætter som i dag med henblik på at bevare arealet lysåbent og holde bestandene af invasive arter som japansk pileurt, kæmpe-bjørneklo m.m. nede på arealet.

Plejemålsætningen er i store træk opfyldt. Det kan dog overvejes at rydde op til 10 % af vedplantevegetationen for at fremme indtrykket af overdrev. Som generel fældningspolitik anbefales, at der først og fremmest fældes ahorn, mens tjørn og mirabel i højere grad bevares for at fremme indtrykket af overdrev. Især den kraftige opvækst af ahorn mod syd – hvor spredning til selve reservatet er overhængende – bør reduceres ved målrettet fældning.

Ligeledes kan det overvejes at lave en åbning i vegetationen mod øst bag Naturbasen, således at man fra reservatgrænsen kan nyde udsigten over vandhullerne og engene på de tilgrænsende områder mod øst.

Den visse steder meget dominerende opvækst af rådhusvin bør fortsat bekæmpes, og det er vigtigt at afskarne planter fjernes helt fra arealet eller brændes på forsvarlig vis for at forhindre genspiring på eller nær de arealer, hvorfra planterne er fjernet.

Formidling:

Det kan overvejes at etablere en form for fotoskjul ved foderpladsen nær P-området med henblik på at kunne komme helt tæt på de mange arter af småfugle, der fouragerer i området pga. fodring – men uden at forstyrre disse.

Formidlingen ved indgangen til reservatet bør også omfatte urørt skov og ekstremrigkæret.

Trampestien ind gennem området med shelterpladsen er ikke med på kortet på opslagstavlen ved P-området. Denne bør medtages ved en fremtidig opdatering af kortet.

Der bør ryddes træer og buske i udsigtskilen fra bænken centralt i området for at sikre og forbedre udsynet over søen mod syd og resten af reservatet.

6 Overvågning

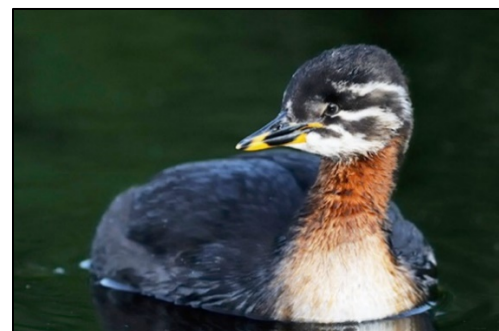
Som en vigtig del af Fugleværnsfondens aktiviteter foretages på alle reservaterne regelmæssige registreringer af ynglende og rastende fugle samt andre naturværdier. Naturovervågningen gør det muligt at vurdere, hvordan naturplejen virker, om den skal ændres, eller om der er behov for nye initiativer, der kan forbedre forholdene i naturen. Ved hjælp af overvågningen kan områdernes naturværdier også dokumenteres, hvis der planlægges projekter eller aktiviteter, der kan skade naturen i reservaterne.

Fugleværnsfonden fik i 2016 opdateret en tidligere vejledning fra 2010 vedrørende overvågning på fondens reservater (Fugleværnsfonden 2010 og 2016, Figur 33). Vejledningen består af en generel del, der beskriver overvågningens formål og præmisser og en mere specifik del, der omfatter et overvågningsprogram for de enkelte reservater. Overvågningens resultater afrapporteres årligt til offentligheden igennem DOF-publikationen Fugleåret.

Ved Ravnstrup Sø er der særlig fokus på ynglende gråstrubet lappedykker, grågåås, taffeland, rørhøg, vandrikse, nattergal, sivsanger samt rastende andefugle og fiskeørn. Med hensyn til fokusarterne har gråstrubet lappedykker forsøgt at yngle årligt siden i hvert fald 2011 og måske også tidligere. Grågåås yngler årligt med enkelte (1-2) par, idet yngel nogle år mislykkes. Taffeland har ynglet med succes i 2015, hvor det lykkedes ét par at få 4 udfløjne unger. Rørhøg forsøger at yngle i nogle år, dog næppe med succes, måske fordi området er for lille eller evt. pga. prædation fra ræv eller mink. Vandrikse og nattergal klarer sig godt i reservatet med henholdsvis 4-8 par og 1-6 par årligt. Sivsanger yngler mere sporadisk med 0-1 par (2011-2016).

Andre fokusområder omfatter den Constant Effort Site (CES) ringmærkning, der indtil for nyligt fandt sted i reservatet, kortlægning af invasive arter, eftersøgning af strengt beskyttede arter (bl.a. spidssnudet frø) og tilsyn med skovbevoksninger med bl.a. småbladet lind.

Alle observationer og en samlet vurdering af, hvor mange par af de enkelte arter, der yngler ("bearbejdede ynglepar") indtastes hvert år i DOF-basen under lokaliteten Ravnstrup Sø og Knoldeng (lok. nr. 393007). For detaljer vedrørende overvågningsprogrammet for Ravnstrup Sø henvises til Fugleværnsfondens vejledning (Fugleværnsfonden 2016).

Figur 33: Gråstrubet lappedykker, fokusart ved Ravnstrup Sø (Foto John Larsen, fuglevaernsfonden.dk).

7 Referencer

Fugl, K. 2002: Ravnstrup Sø, tilstand, udvikling, handleplan. – Storstrøms Amt, Teknik- og Miljøforvaltningen.

Fugleognatur.dk 2017. Dataudtræk pr. 1. december 2017.

Fugleværnsfonden 2002: Plejeplan for Fugleværnsfondens arealer ved Ravnstrup Sø 2002-2007. – Rapport fra Ornis Consult A/S til Fugleværnsfonden.

Fugleværnsfonden 2010. Vejledning til overvågning på Fugleværnsfondens reservater 2010. – Rapport fra Orbicon A/S til Fugleværnsfonden.

Fugleværnsfonden 2016. Vejledning til naturovervågning på Fugleværnsfondens reservater, vers. 02. – Rapport fra Orbicon A/S til Fugleværnsfonden.

Petersen, H. 1999: Hævning af vandstanden i Ravnstrup Sø.- Water Consult.

Figur 34: Meget gamle eksemplarer af klatreplanten vedbend kan ses ved Ravnstrup Sø.

8 Bilag

BILAG 1 – Tilstødende arealer

- 5A: Kær og tørveskær mod nordøst
- 5B: Knoldeng
- 5C: Agerjord med fredet fortidsminde mod nordvest
- 5D: Agerjord og skov mod sydvest
- 5E: Agerjord og skov mod sydøst

Delområde 5A og 5B

Delområde 5A: Kær og tørskær mod nordøst og delområde 5B: Knoldeng.

Beskrivelse

De to delområder udgør en sammenhængende overvejende lysåben mosaik af § 3-beskyttet eng, sø og mose beliggende umiddelbart øst for Fugleværnsfondens reservat og i landskabelig sammenhæng med ekstremrigkæret i delområde 3.

Knoldeng (5B) gennemstrømmes af det beskyttede vandløb Hedebækken.

Delområde 5A, der udgør i alt 8,1 hektar, består af den sydlige del af matrikel 1p.

Delområde 5B Knoldeng, der udgør i alt 9,3 hektar, består af den nordlige del af matrikel 1q og den nordlige del af matrikel 14a.

Områderne blev i 2002 beskrevet som stærkt tilgroningstruede men rummede den gang endnu bl.a. hjertegræs, djævelsbid og en pæn bestand af maj-gøgeurt.

Fuglelivet omfatter mange af de samme arter som i Fugleværnsfondens reservat. Rørhøg, grågås og fiskehejre fouragerer i området. Gråand og blishøne yngler, og sædgås og blisgås er registreret rastende.

Arealernes aktuelle tilstand kendes ikke, men vurderet ud fra luftfotos, er der siden tyndet ud i vegetationen omkring tørveskærene, og arealerne var i 2017 afgræsset af kreaturer. Områderne er derfor med stor sandsynlighed stadig botanisk interessante.

Naturpleje

Som nævnt støder de to delområder op til ekstremrigkæret i plejeplanens delområde 3, der er blandt reservatets botanisk set mest interessante delområder. Arealet med ekstremrigkær indenfor reservatet (delområde 3) er i risiko for at gro til, og der vurderes at være gode muligheder for at udvide arealet med naturtypen. Det kan overvejes at bevare det eksisterende høslæt i delområde 3 og supplere med en eftergræsning sidst på sommeren til først på efteråret, ved at etablere samgræsning med arealerne øst for ekstremrigkæret i delområde 3.

Dette forudsætter dog, at en passende aftale kan træffes mellem Fugleværnsfonden og den pågældende ejer.

Delområde 5C, 5D og 5E

Delområde 5C-5D: Agerjord vest, syd og øst for reservatet. Til højre: Delområde 5C, med udsigt mod sydøst over reservatet

Beskrivelse

Delområde 5C, der udgør i alt 4,1 hektar, består hovedsageligt af matrikel 8d samt den meget lille og smalle matrikel 1ap, der støder op til reservatets vestlige grænse. På nær enkelte trægrupper mod nord og vest samt et fredet fortidsminde (Langhøj fra stenalderen, dateret 3950 - 2801 f.Kr.), består delområdet af agerjord i omdrift.

Delområde 5D, der udgør i alt 8,2 hektar, består hovedsageligt af matrikel 8e samt, tilstødende reservatet, de meget smalle matrikler 1x og 1aq. Også dette delområde består overvejende af dyrket agerjord. Længst mod syd, tilstødende reservatet, ligger dog en lille § 3 beskyttet mose og et vandhul (tidligere tørvegrav) samt et lille delvist tilgroet og ubeskyttet eng/brakområde. Ved Langkærgårdsvej i den sydligste ende af delområdet ligger desuden et par landbrugsejendomme.

Delområde 5E, der udgør i alt 13,2 hektar, består af den vestlige del af matrikel 14a. Området består overvejende af dyrket agerjord, længst mod sydvest, tilstødende reservatet, indgår dog en løvskovsbevoksning af stor naturværdi. Mod nord og øst grænser delområdet op til vådområderne i delområde 5A og 5B.

Der yngler musvåge og mange arter af småfugle i områdernes skov- og krat bevoksninger, mens selve dyrkningsfladerne alene rummer almindelige arter af agerlandsfugle, dvs. sanglærke, tornsanger, gulspurv m.m.

Naturpleje

En del af de omkringliggende arealer rummer perspektiver i forhold til, på meget lang sigt, at øge arealet med urørt skov eller på anden måde skabe landskabelig og økologisk sammenhæng mellem disse arealer og Fugleværnsfondens reservat. Den nordlige del af delområde 5E er dog i kom-

muneplanen udlagt som et område, hvor skovrejsning er uønsket, og det er derfor uvist, om en udvikling imod skov i dette område reelt er mulig, eller om noget sådant kræver en revision af kommuneplanens udpegning. Områder, hvor skovrejsning er uønsket, er udpeget på baggrund af naturmæssige, kulturhistoriske og landskabelige interesser. Fredede områder indgår ligeledes i negativ-områderne.

Urørt skov, der er en sjælden naturtype herhjemme, giver variation i fugtighed, lys, buske, træer og skovstruktur og plads til blomstrende urter og buske, gamle træer med hulheder til mosser, laver, hulrugende fugle og flagermus samt dødt ved til biller og svampe. Den allerede eksisterende skovbevoksning skal derfor lades helt overvejende urørt med kun den mest nødvendige pleje af hensyn til publikums sikkerhed samt eventuelle tilstødende hegn og naboarealer.

Der skal især i delområde 5E være fokus på at bevare de eksisterende skove mod syd samt evt. på lang sigt at udvide arealet med skov til også at omfatte de tilstødende arealer, der i dag er i om-drift. Et naturmæssigt relevant alternativ i delområde 5E kunne være at etablere et græsningsareal i landskabelig sammenhæng med delområde 5a og 5b.

I delområderne 5C og 5D kan fokus også være på at lade arealerne henligge til naturlig succession og på meget lang sigt lade urter, buske og træer indvandre ved naturlige processer. Delområderne 5C og 5D rummer i randen til reservatet allerede smalle bræmmer med værdifuld skov, der med fordel kunne indgå i reservatet eller udvides til også at omfatte eksisterende dyrkningsarealer, hvor skov over lang tid kunne indvandre ved selvsåning og indgå i naturlig sammenhæng med reservatets øvrige meget bevaringsværdige naturskogsbevoksninger.

Mulighederne for naturlig indvandring af hjemmehørende arter er, med de eksisterende fine skovbevoksninger i nærområdet gode, selvom processen selvsagt vil tage overordentlig lang tid. I den mellemliggende periode vil der være tale om et spændende eksperiment, hvor successionen kan følges af Fugleværnsfonden, studerende m.fl. og arternes indvandring kan formidles til områdets besøgende. Tiltagene vil selvsagt ikke være plejkrævende, og der kan evt. forsøgsvis startes med de meget små matrikler, der findes i de enkelte delområder.

Formidlingsmæssigt ville en forlængelse af den "uofficielle" trampesti, der i dag slutter ved reservatets sydgrænse, gennem delområde 5D til Langkærgårdsvej, være en stor gevinst

Delområde 5D, hvor dette støder op til reservatets sydligste grænse.

Bilag 2: Bestandsudvikling for ynglende fugle ved Ravnstrup Sø 2000-2016: Bearbejdede ynglepar og observationer fra DOFbasen.dk.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Sorthalset lappedykker							0-1											
Toppet lappedykker				1		1		0-1	0-1									
Gråstrubet lappedykker	3	3	3	3	3	1		1	0-1			1-2	1-2	0-1	1-2	1-2	1-2	
Rørdrum							0-1	1	1	0-1								
Knopsvane	0-1					1		1	1	1		1	1-2	1-3	1	1	0-1	
Grågås	1-2	2	2	3	0-2				1			1	1-5		0-10	0-2		
Gråand	3-6	2-3	2-3	2-3	2-3				1			1	1-5					
Skeand																		
Taffeland	2	0-2	0-3	0-1	0-1										1	0-1		
Troldand						0-2									1			
Rørhøg		1	1					1-2				1	0-1		0	1		
Spurvehøg															0-1			
Musvåge												1	1	1	0-1	1		
Tårnfalk	0-1					1		1		1		1						
Agerhøne																		
Vandrikse	6-7	6-7	6-7	5	5		1-3	2-4	0-2			4-5	1-4	1-4	1-4	1-8	1-6	
Grønbenet rørhøne	6	5-6	5-6	5-6	5-6										1-4	1-3		
Blishøne	6-7	4-5	4-5	4-5	4-5			1	1	2	1	6	4-6	4-6	1-14	3-5		
Vibe								3-4										
Rødben								1-2										
Dobbeltbekkasin							0-1											
Skovsneppe							0-1	0-1										
Huldue	0-1							1		0-1	0-1					0-1		
Ringdue	3	5-7	5-7	5-7	5-7				1-4				1					
Gøg	0-2	0-2	0-2	0-2	0-2		0-2	2	0-2	0-1	0-1				1-2	1-2		
Natugle	0-1	0-1						0-1										
Skovhornugle																		
Isfugl															1			
Stor flagspætte	1	1	1	1	1-2						0-1				1			
Sanglærke							0-2		2-5	0-1	1-3				1-9			
Hvid vipstjert	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1			1										
Gærdesmutte	7	9		5-10	5-10		0-3		3-4	1-3	1-2				1-7			
Jernspurv	2-5	9		5-10	5-10			0-1	2-3	0-1	1				1-4	1-3		
Rødhals	3	3		3	3			0-1	1	0-1					1-5			
Nattergal	5	5-7	5-6	6	4		2-4	0-5	0-7	1	0-1	3-4	1-5	1-6	1-4	1-5	1-3	
Rødstjert							0-1					0-2	3	1-3	3-5	1-4	1-5	1-3
Solsort	9	6-9		6-10	6-10			0-14	6-10	2-3	1-3				1-6			
Sjagger	0-1	0-2	0-1	0-1	0-1	1	0-1		0-1									
Sangdrossel	2-3	1-2		1-2	1-2		3-4		2-4	0-1					1-2	1-3		
Græshoppesanger												1			0-1	0-1		
Sivsanger								1-2		0-1	0-3	1-2	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1	
Kærsanger	2	1	1		1	1	0-3			0-2					0-1	0-1		
Rørsanger	15	19		15-20	15		2-5	1-2	1-12	0-1					1-2	1-2		
Gulbug	1-2	2	3	2	2-3		0-1	1-3		0-1				0-1				
Gærdesanger	3	0-1	0-1	1	2-3		0-1			0-1	0-1				1-2	1-4		
Tomsanger	5	5-8		5-8	5-8		0-2	0-2	1-12		1-3				1-5	2-6		
Havesanger	10	3-8		3-8	3-8			0-2	0-10		0-1				1-2	1-4		
Munk	7	6		5-6	5-6			1-2	1-10	1-3	1-3				1-5			
Gransanger	2	3	3-4	3	3		0-1	0-6	3-8	2-4	2-3				1-9	1-4		
Skovsanger							0-1											
Løvsanger	19	15		15	15			3-15	8-10	2-6	1-3				1-11	3-15		

Plejeplan for Fugleværnsfondens reservat ved Ravnstrup Sø 2019-2033

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grå fluesnapper	1	1	1	1	1		1										
Broget fluesnapper											0-1	1					
Halemejse	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2		0-1							1	1-10		1
Sumpmejse	1	2		2-4	2-4				0-1	0-2					1-3		
Sortmejse															0-2		
Blåmejse	2	5-7		5-10	5-10			0-1	1-5						1-8		
Musvit	6	8		5-10	5-10				4-15	2-4					2-8		
Spætmejse	2	2	2-3	2	2			1							1-3		
Træløber	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2			0-2	0-2	0-1	1-2			1-3	1-2		
Husskade																	
Allike																	
Gråkrage																	
Ravn																	
Stær	10	10		10	10			0-14							1-3		
Gråspurv			1														
Skovspurv		1	1-2	1	1												
Bogfinke	6	7		5-10	5-10				5-8	1-2	2-3				2-5		
Grønirisk	4	3		3	3			0-2	2-4	1-2	2-4						
Stillits	3	1-2		1-2	1-2			0-1	0-2						0-2		
Tornirisk	2	1-2		1-2	1-2												
Lille gråsisken												1					
Dompap	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1										1-2	1-2	
Kernebider	0-1	0-1	0-1	0-1	0-1												0-1
Gulspurv	8	4-5		4-5	4-5	1	0-2	0-4	1-4	1-3	0-1				1-6	3-7	
Rørspurv	5	5		5	5				3-6	1-3	0-1				1-4	1-3	

Bilag 3: Observationer af fugle, der har rastet, fourageret eller på anden vis gjort ophold ved Ravnstrup Sø 2000 – 2017 (per 21/11). Tallene er maks-tallene, dvs. det højeste antal fugle registreret et år i perioden (DOFbasen.dk). BEMÆRK, at det er fugle set i eller fra reservatet – dvs. også fugle set på Knoldeng fra Fugletårnet. Det sidste gælder f.eks. brushane og andre vadefugle samt de fleste af de større gåseforekomster.

	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lille lappedykker												2	3	1	1		1
Toppet lappedykker						2	2	4	1			1	2	2	2	4	2
Gråstrubet lappedykker	7					1	2	1		2	2	3	4	4	4	2	3
Skarv				4			1	2				1	3	1	2	2	3
Rørdrum			1			1	1	1	1				1				
Fiskehejre			2		1	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2
Knopsvane	2				2	1	2	8	2	5	3	4	8	8	8	3	10
Sangsvane														6	1		2
Sædgås				220			4	5					8		4	47	
Blisgås				2				2			5	18			11	12	
Grågås	28		34	240		110	68	88	50	12	122	54	200	38	320	120	42
Bramgås				1											52	2	10
Gravand											2		2	2	2	1	2
Pibeand										1	3	16	10	9	4		
Knarand												4	2				
Krikand												2	4			1	
Gråand	11		2	2	20	11	10	11	20	22	32	165	125	112	54	86	15
Skeand	2								2			2	3				2
Taffeland	4						1					1	7	1	7	3	1
Troldand	8			6		7	9	8	8	2	12	19	22	9	18	18	28
Hvinand												1	1	2		2	2
Lille skallesluger			2										1			2	
Stor skallesluger	1						9	7				3	3	2	5	6	1
Hvepsevåge												1					
Rød glente											3		1		1	2	
Havørn									1								
Rørhøg					1	1	1		2	1	1	2	2	1	2	2	2
Blå kærhøg												1	1	2	1		
Duehøg															1		
Spurvehøg					1	1	1					1	1	2	1	2	2
Musvåge					1	1	1	2			2	3	4	5	4	5	3
Fjeldvåge												1				1	
Fiskeørn			1			1	1							1			
Tårnfalk	1			1	1	2	1	1	1		2	1	2	1	1	1	1
Lærkefalk													1				
Vandrefalk			1										1				
Agerhøne						2						1	2		2		2
Fasan	3		3				2	2	2	2	1	1	2	2	12	6	3
Vandrikse	1					3	2	2	1		3	6	3	6	8	8	3
Engsnarre	1																
Grønbenet rørhøne			1		2	2	2	3	1		2	4	4	4	3	2	1
Blishøne	5		20	5	2	9	9	7	7	4	25	43	35	28	23	18	16
Trane								1									
Strandskade			1				1				2	1	4				
Vibe	3		2			4	6	3			47	23	2	4			2
Brushane											2						
Dobbeltbekkasin						1							1	2	1		
Skovsneppe						1							1				1
Rødben							2										

Plejeplan for Fugleværnsfondens reservat ved Ravnstrup Sø 2019-2033

	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Svaleklire						1							2	1	1		
Tinksmed											1						
Mudderklire																	1
Hættemåge							11	4				1	55	12	18		85
Stormmåge	5				10		15			54		16	175	15	80	35	90
Sølvmåge												2	125	2	4	30	45
Fjordterne	1				4	1	1		2			1		1		1	2
Huldue			10						1			2	1	1	3	1	2
Ringdue	3		12	20	2	50	25	40	15	35	35	120	34	150	125	55	25
Gøg	3	2			1	5	2	2	2	1	2	2	3	3	2	2	2
Natugle							1		1			2	1	1		1	
Skovhornugle				2										1			
Mosehornugle				1													
Mursejler	20										5	4	3	3	20		
Isfugl							1	1	1			1	1	3	1	1	1
Stor flagspætte	2		1		2	2	2	2	1	1	2	4	2	4	2	2	3
Lille flagspætte						1								1		1	
Sanglærke	2		1			2		5	1	3		8	4	9	7	4	5
Digesvale					6	9	3		3			3			2		
Landsvale	25		1		10	15	25	10	5	15	5	7	50	6	20	10	80
Bysvale	4					1		1	7	6	3	9	1	6	8		
Skovpiber													1				
Engpiber													1	1			
Hvid vipstjert	1		2						1			30	2	3	16	3	12
Silkehale					25		8					12					
Gærdesmutte	2			1	5	5	15	4	3	2	1	3	2	7	4	7	4
Jernspurv	2		1		1	10	1	3	1	1	1	4	3	7	3	4	3
Rødhals	1		2	1		2	20	2	2	1	2	6	14	5	7	7	9
Nattergal	4	5			1	4	5	7	1	1	2	6	6	5	3	3	3
Husrødstjert														1			
Rødstjert						1			2	2	2	3	5	6	5	4	6
Bynkefugl						1											1
Ringdrossel																2	
Solsort	3		4		1	10	14	10	3	13	7	18	9	12	9	16	18
Sjagger			75	25	100	100	30	250		17	20	225	250	200	120	120	65
Sangdrossel	2		1		1	4		4	1	2	1	20	2	6	2	4	2
Vindrossel	4			1		100	1	10		30	19	35	50	20	4	10	14
Misteldrossel													1				
Græshoppesanger											1	2		1	1		
Savisanger												1					
Sivsanger	2	3					2		1	3	1	1	1	1	1	1	2
Kærsanger					1	3			2		1	1	4	1	2		1
Rørsanger		6			1	20	40	12	2		2	6	5	4	3	2	5
Gulbug	2					1	3		1		1	1	1				1
Gærdesanger						1			1	1	1	1	2	2	4	2	2
Tornsanger	1	5				2	2	12	1	3	3	7	6	7	4	7	4
Havesanger	1				1	30	2	10		1	2	5	5	4	4	2	3
Munk	5				1	30	2	10	4	3	6	4	4	7	5	5	4
Skovsanger						1							1				
Gransanger	3		4		1	10	18	8	4	6	8	8	20	14	4	15	7
Løvsanger	10		6		1	30	15	10	6	3	15	19	13	11	15	18	13
Fuglekonge							1			4	1	10	5	7	5	3	1
Grå fluesnapper					1	1	2	1	2		1					1	
Broget fluesnapper							1		5		1						2

Plejeplan for Fugleværnsfondens reservat ved Ravnstrup Sø 2019-2033

	2000	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Skægmejse				3											2	2	2
Halemejse	2			4		4	25	9	5	2	14	13	20	22	29	13	14
Sumpmejse	1			1	7	4	1	2	2	1	4	6	3	10	6	6	5
Sortmejse				1								1	1	4	2	1	1
Blåmejse	3		1		3	10	25	5	10	3	8	15	20	12	20	14	21
Musvit	5		3	4	5	10	10	20	15	2	20	22	15	16	25	21	22
Spætmejse	4			1	2	3	2	4	4	2	4	6	3	8	6	4	5
Træløber					1	2	2	2	1	1		3	3	2	2	2	2
Korttået træløber													1				
Rødrygget tornskade					1		1	1								2	1
Skovskade							1		3	1	2	2	2	1	2	1	2
Husskade							7	3	2	3	2	7	6	4	3	5	4
Allike						4	18	20		120	8	20	32	200	64	8	21
Råge							8	5		140		60	43	80	52	35	28
Gråkrage			3		2	2	12	10	12	8	23	21	22	25	12	22	6
Ravn							2							2	2	1	5
Stær	4		2		4	10	14	65			7	18	10	18	23	6	60
Gråspurv											2	1				1	
Skovspurv						25	4	2		3	18	20	3	9	18	21	15
Bogfinke	2		2		10	10	30	30	2	5	15	8	24	25	16	10	11
Kvækerfinke					1				1	7	4	12	2	9	36	25	50
Grønirisk	3				1	15	5	4	2	4	35	300	9	36	25	24	13
Stillits	1					4	2	2	6	8	2	20	7	9	7	3	4
Grønsisken							30	8			1	60	200	80	60	65	45
Tornirisk						2						80	2	18	2	3	2
Stor gråsisken															1	5	
Lille gråsisken			1								1						
Dompap					5	2	3	10	1	1	5	4	5	6	5	21	8
Kernebider					5				1		1	2	5	3	2	8	2
Gulspurv	3		3		10	5	20	4	3	2	11	4	22	6	8	6	7
Pileværling													1				
Rørspurv					1	4		6	3	2	4	6	3	12	3	4	3
Bomlærke							1										

Bilag 4: CES ringmærkningstal 2009-2016. Summen af fugle ringmærket ved Ravnstrup Sø hvert år.

Art/år	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gøg	1	0	0	0	0	0
Stor flagspætte	1	2	0	6	0	2
Landsvale	0	0	1	1	0	0
Skovpiber	0	1	0	0	0	0
Gærdesmutte	17	17	7	13	5	18
Jernspurv	27	27	37	33	36	33
Rødhals	8	17	17	10	6	29
Rødstjert	6	2	13	15	7	9
Nattergal	12	17	8	12	12	12
Solsort	27	21	3	20	15	36
Sjagger	0	0	0	0	0	0
Sangdrossel	4	1	0	0	2	2
Græshoppesanger	0	0	1	0	0	2
Sivsanger	1	11	10	2	1	3
Kærsanger	9	3	2	8	5	8
Rørsanger	61	42	76	40	30	36
Gulbug	1	0	1	1	0	1
Gærdesanger	2	4	7	1	6	13
Tornsanger	36	53	61	63	49	21
Havesanger	22	24	35	38	34	60
Munk	50	53	70	57	54	81
Skovsanger	0	0	0	0	1	0
Gransanger	40	51	49	48	32	85
Løvsanger	42	36	41	63	62	49
Grå Fluesnapper	0	0	1	0	0	0
Broget Fluesnapper	1	0	2	0	2	3
Halemejse	1	4	0	6	2	11
Sumpmejse	8	17	13	27	12	21
Sortmejse	0	0	1	1	0	0
Blåmejse	25	25	43	41	18	28
Musvit	34	28	39	40	39	51
Spætmejse	2	5	2	13	4	6
Træløber	1	3	2	3	4	5
Korttået træløber	0	0	1	0	0	0
Rødrygget Tornskade	0	1	0	0	1	0
Skovskade	1	0	0	0	0	0
Stær	0	0	2	0	0	0
Skovspurv	17	2	6	3	1	2
Bogfinke	3	3	5	8	4	1
Grønirisk	8	2	4	28	2	10
Stillits	0	1	0	1	1	5
Dompap	7	8	2	10	2	6
Gulspurv	9	10	12	30	26	15
Rørspurv	19	16	26	17	17	17